УКРАЇНА

історичний атлас

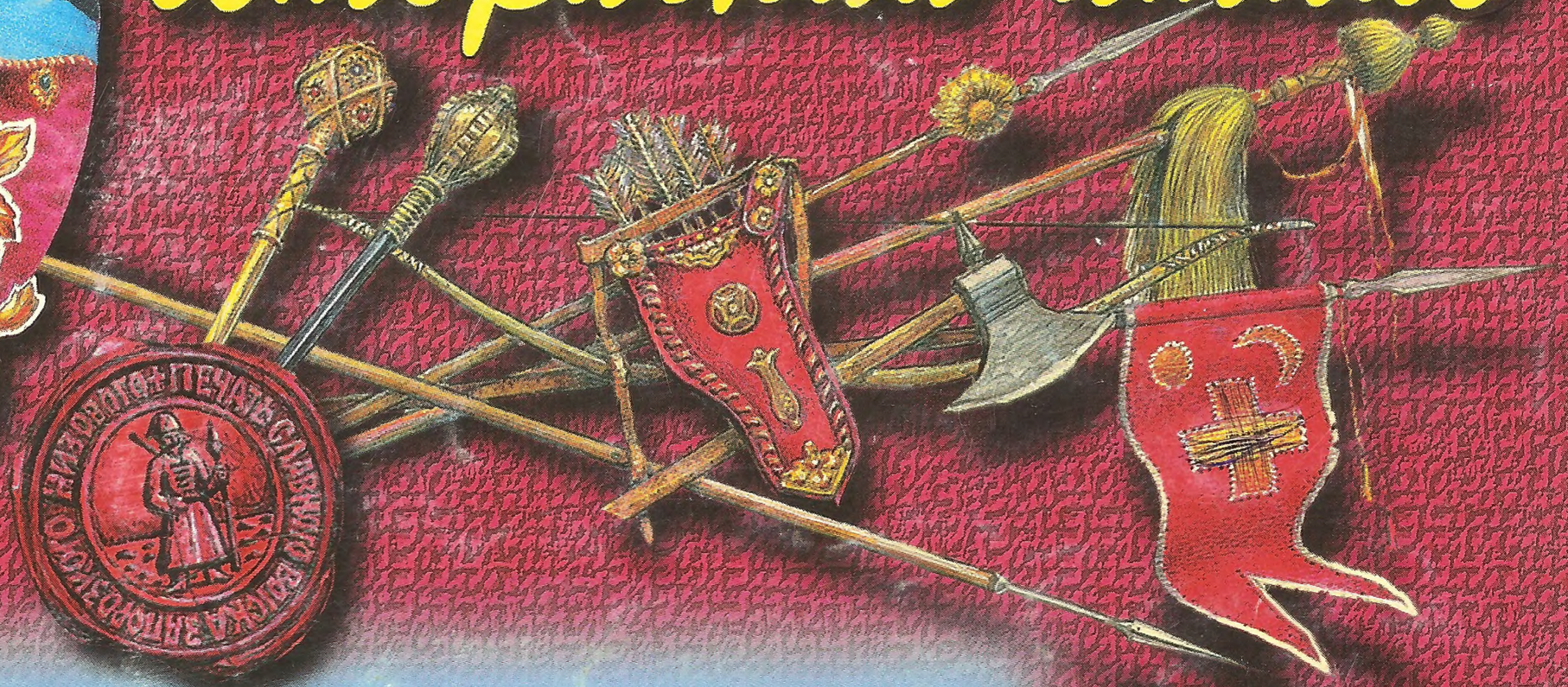

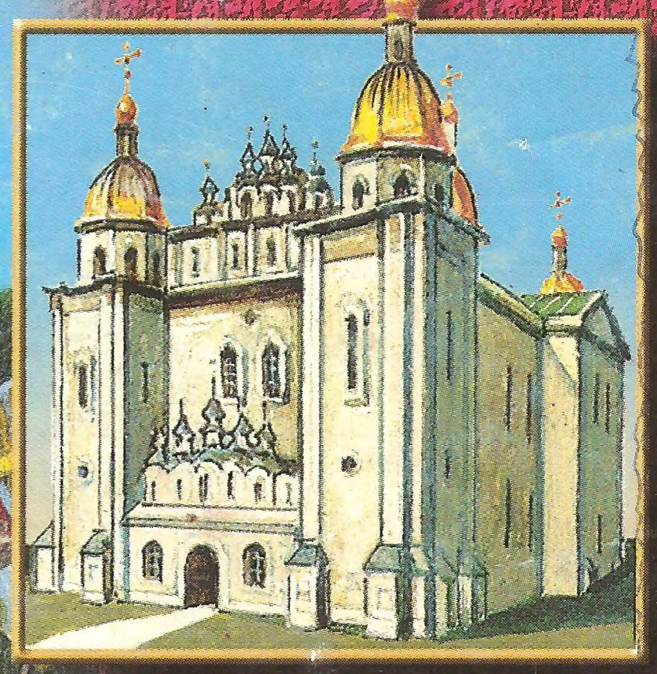

8 клас

МП

2 УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ у 2-й пол. XVI — 1-й пол. XVII ст.

Політичний та адміністративний устрій (за станом на 1648 р.)
Кордони й столиці держав
Межі й центри воєводств (Річ Посполита) та еялетів (Османська імперія)
Центри повітів і земель (Річ Посполита), санджаків (Османська імперія), комітатів (Семигород та володіння австрійських Габсбургів), цинутів (Молдавія)
Волинське (1566)
Воєводства, що їх було утворено на українських та білоруських землях у 2-й пол. XVI—1-й пол. XVII ст. (у дужках — дати утворення воєводств)
Смоленське воєводство (1566)
Чернігівське воєводство (1635)
Київське воєводство
Мциськ
Брянськ
Карачів
Новосиль
Орел
Дроків
Мглин
Почеп
Єлець
Трубчевськ
Кроми
Ливни
Стародуб
Сівськ
Новгород-Сіверський
Курськ
Глухів
Воронїж
Рильськ
Короп
Сосниця
Оскіл
Путивль
Батурин
Борзна
Конотоп
Хотінь
Терни
Короча
Ромен
Хотмизьк
Білгород
Прилуки
Лохвиця
Гадяч
Валуйки
Пирятин
Зіньків
Охтирка
Лубни
Миргород
Опішня
Вьошки
Хорол
Валки
Чугуїв
Полтава
Зміїв
Говтва
Жовнин
Омельник
Кобеляки
Крилів
Кременчук
Митякин
Кодак
Січ (Хортицька) (1552–1558 рр.)
Січ (Томаківська) (1564–1593 рр.)
о. Хортиця
Січ (Микитинська) (1628–1652 рр.)
Січ (Базавлуцька) (1593–1630 рр.)
Роздори
Черкаськ
Азак (Азов)
Ґазікерман
Ісламкерман (Асланґород)
Ор (Перекоп)
Керч
Темрук
Тамань
Ґезлеве
Карасубазар
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Акмесджід
КЕФЕ (КАФА)
Анапа
БАХЧИСАРАЙ
Судаґ (Сурож)
Інкерман
Мангуп
Баликлаґу
Дніпро
Дон
Донець
Кальміус
Кубань
Єдичкульська орда
Кримське ханство
Джамбуйлуцька орда
Кубанська орда
Азовське море
Чорне море
Кефинський еялет
Донські козаки (від 2-ї пол. XVI ст.)
Черкеси
Муравський шлях
Кальмиуський шлях
Ногайський шлях
Запорізьке Січове військо
(до Османської імперії — від 2-ї пол. XVI ст.)
0 40 80
кілометрів
© Мапа

ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ у XVI –

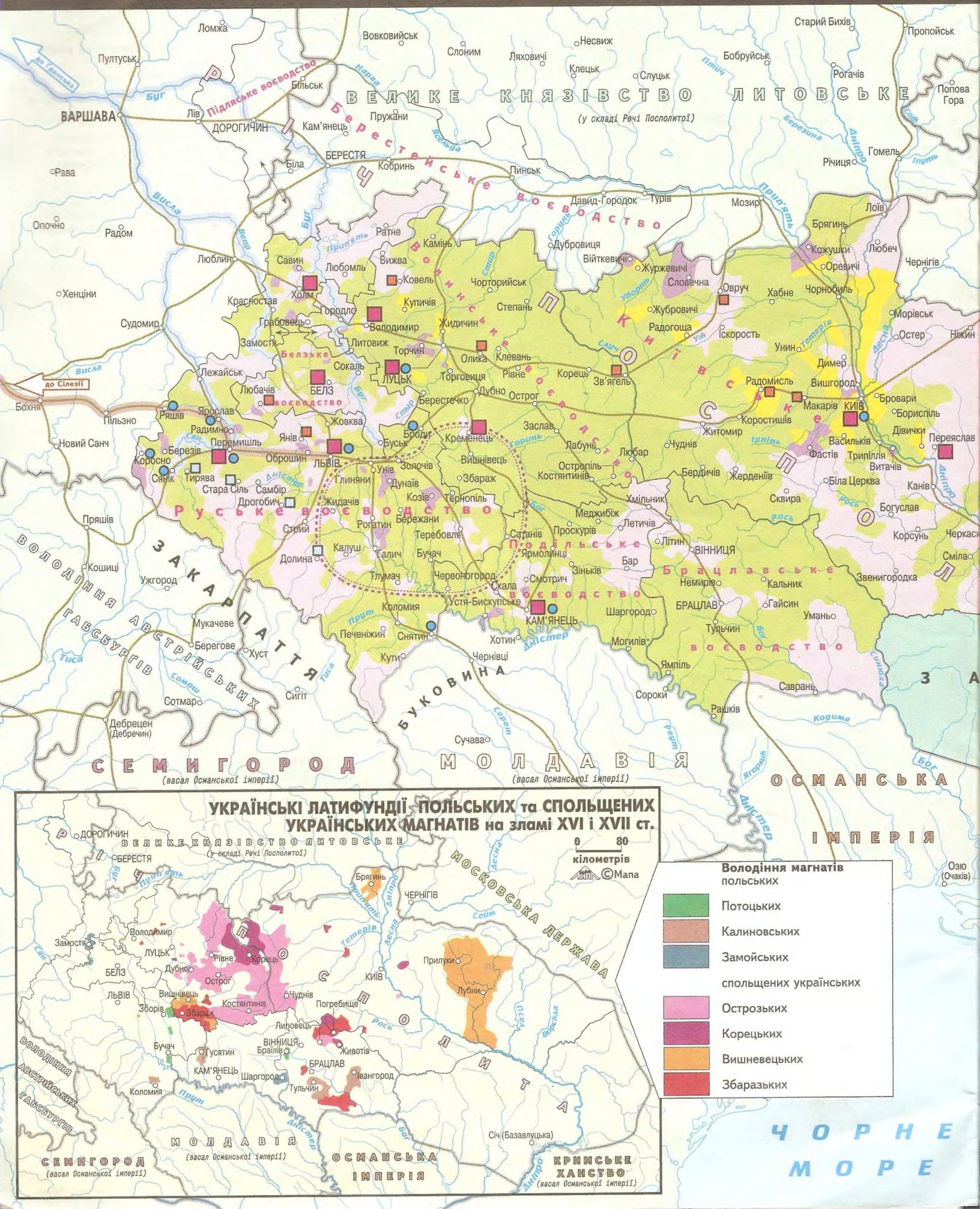

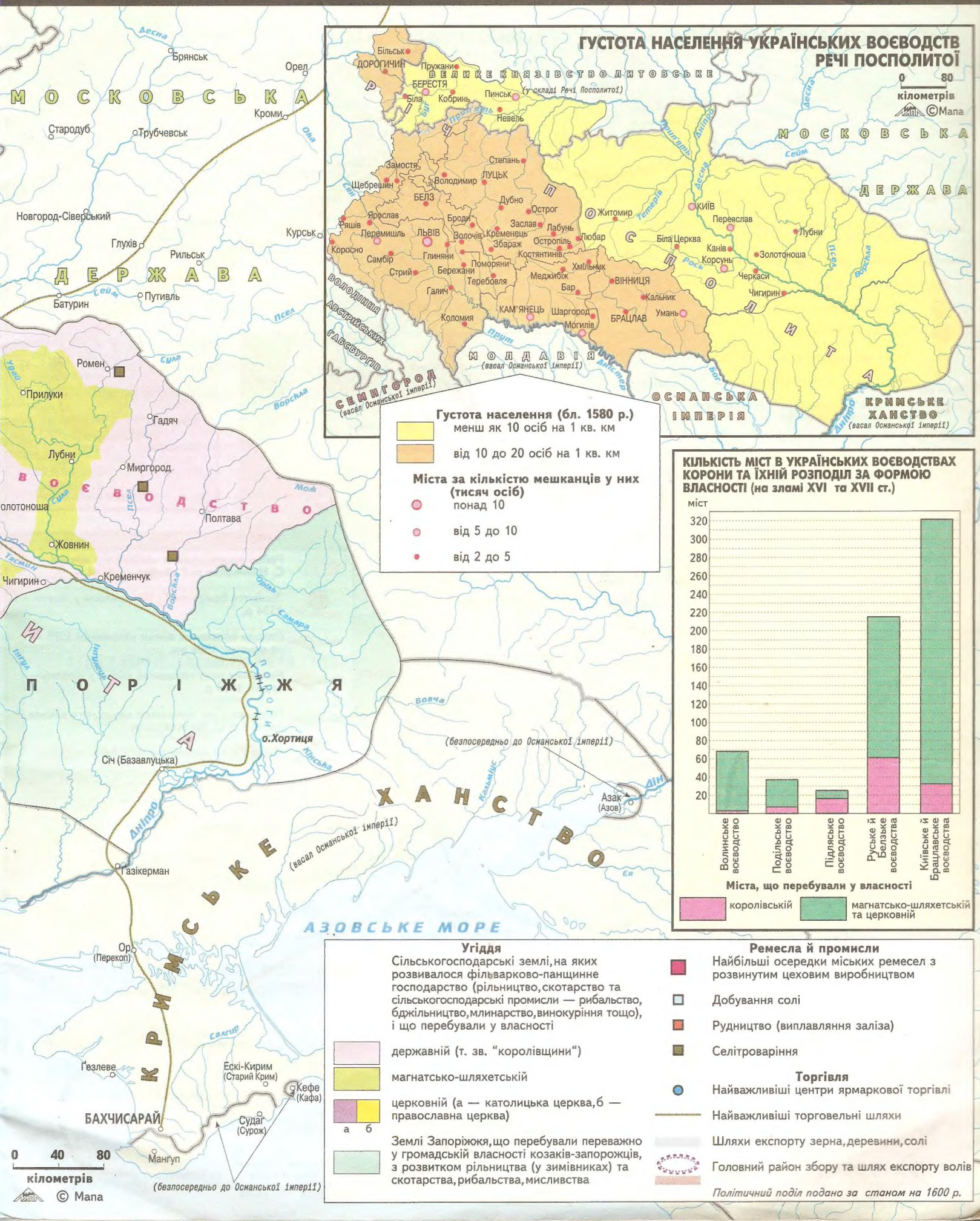
ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВОЄВОДСТВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ
0 80 кілометрів
© Мапа
ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО ЛИТОВСЬКЕ
(у складі Речі Посполитої)
МОСКОВСЬКА ДЕРЖАВА
ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
(васал Османської імперії)
МОЛДАВІЯ
(васал Османської імперії)
СЕМИГОРОД
(васал Османської імперії)
ВОЛОДІННЯ АВСТРІЙСЬКИХ ГАБСБУРГІВ
ПОТРІЖЖЯ
ВОЄВОДСТВО
Густота населення (бл. 1580 р.)
менш як 10 осіб на 1 кв. км
від 10 до 20 осіб на 1 кв. км
Міста за кількістю мешканців у них (тисяч осіб)
понад 10
від 5 до 10
від 2 до 5
КІЛЬКІСТЬ МІСТ В УКРАЇНСЬКИХ ВОЄВОДСТВАХ КОРОНИ ТА ЇХНІЙ РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМОЮ ВЛАСНОСТІ (на зламі XVI та XVII ст.)
міст
320
300
280
260
240
220
200
180
160
140
120
100
80
60
40
20
Волинське воєводство
Подільське воєводство
Підляське воєводство
Руське й Белзьке воєводства
Київське й Брацлавське воєводства
Міста, що перебували у власності
королівській
магнатсько-шляхетській та церковній
Угіддя
Сільськогосподарські землі, на яких розвивалося фільварково-панщинне господарство (рільництво, скотарство та сільськогосподарські промисли — рибальство, бджільництво, млинарство, винокуріння тощо), і що перебували у власності
державній (т. зв. "королівщини")
магнатсько-шляхетській
церковній (а — католицька церква, б — православна церква)
а б
Землі Запоріжжя, що перебували переважно у громадській власності козаків-запорожців, з розвитком рільництва (у зимівниках) та скотарства, рибальства, мисливства
Ремесла й промисли
Найбільші осередки міських ремесел з розвинутим цеховим виробництвом
Добування солі
Рудництво (виплавляння заліза)
Селітроваріння
Торгівля
Найважливіші центри ярмаркової торгівлі
Найважливіші торговельні шляхи
Шляхи експорту зерна, деревини, солі
Головний район збору та шлях експорту волів
Політичний поділ подано за станом на 1600 р.
0 40 80 кілометрів
© Мапа

① ПІД ПРОВОДОМ К. КОСИНСЬКОГО (1591—1593 рр.)
Напрямки руху загону К. Косинського у грудні 1591 р.
Напрямки руху загонів повстанців у червні 1592 р.—лютому 1593 р.
Напрямки руху польського війська
Табір повстанців
Облога міст повстанцями
Здобуття міст повстанцями
Місце зосередження польського війська
січень 1593
Місце і дата найважливішого бою
Укладення договору між повстанцями та польським військом
Виступ повстанців влітку — восени 1593 р. та їхній відступ до Запоріжжя
осінь 1593
Бій та зруйнування Січі татарами
0 40 80
кілометрів
© Мапа
РІЧ ПОСПОЛИТА
МОСКОВСЬКА ДЕРЖАВА
ЗАПОРІЖЖЯ
січень 1593
осінь 1593
Січ (Базавлуцька)
о.Хортиця
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
(васал Османської імперії)
ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО ЛИТОВСЬКЕ
ПОЛЬЩА
М. Шаула
С. Наливайко
Г. Лобода
травень 1596
березень 1596
жовтень 1594
Брацлав
Район зосередження козацького війська С. Наливайка та Г. Лободи у 1594 р.
Здобуття Брацлава С. Наливайком у жовтні 1594 р.
Походи козацьких військ наприкінці 1595 — на початку 1596 рр.
Напрямки руху козацьких військ у лютому—червні 1596 р.
Напрямок руху польського карального війська на чолі зі С. Жолкевським
Місця і дати найважливіших битв
ПОКУТТЯ
БУКОВИНА
МОЛДАВІЯ
(васал Османської імперії)
ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ
② ПІД ПРОВОДОМ С. НАЛИВАЙКА (1594—1596 рр.)

③ ПІД ПРОВОДОМ М. ЖМАЙЛА (1625 р.), Т. ФЕДОРОВИЧА (1630 р.) та І. СУЛИМИ (1635 р.)

Повстання під проводом М. Жмайла (1625 р.)

- Похід польського війська на чолі зі С. Конєцпольським проти козаків
- Головні райони зосередження повстанців улітку 1625 р. та їхній відхід до Запоріжжя
- Напрямок руху козацького війська під проводом М. Жмайла
- Битва на Куруковому озері
- жовтень 1625 — Підписання Куруківської угоди

Повстання під проводом Т. Федоровича (Трясила) у 1630 р.

- Напрямок руху повстанців під проводом Т. Федоровича (Трясила)
- Напрямок руху польського війська під проводом С. Конєцпольського
- Битва під Переяславом
- травень 1630 — Підписання Переяславської угоди
- Відступ повстанців на Січ

Повстання запорожців під проводом І. Сулими (1635 р.)

- Фортеця Кодак, що її було збудовано польським урядом у 1635 р. з метою ізоляції Запоріжжя від України
- Похід запорожців на чолі з І. Сулимою на фортецю Кодак та її зруйнування
- Напрямок руху польських каральних загонів А. Киселя та Л. Жолкевського
- жовтень 1635 — Битва поблизу Січі

④ ПІД ПРОВОДОМ П. БУТА (1637 р.) та Я. ОСТРЯНИНА (1638 р.)

Повстання під проводом П. Бута (Павлюка) у 1637 р.

- Напрямок руху повстанців під проводом П. Бута (Павлюка)
- Похід повстанського загону К. Скидана й С. Биховця
- Напрямок руху польського війська на чолі з М. Потоцьким
- грудень 1637 — Битва під Кумейками
- Облога повстанського загону П. Бута (Павлюка) в Боровиці 10—14 грудня 1637 р.
- Відступ повстанців до Січі

Повстання під проводом Я. Острянина (Остряниці) у 1638 р.

- Напрямок руху повстанських загонів на чолі з Я. Острянином (Остряницею)
- Напрямки руху польського війська: на чолі з М. Потоцьким
- на чолі з Я. Вишневецьким
- на чолі зі С. Потоцьким
- травень 1638 — Місця і дати найважливіших битв
- Облога повстанців у таборі на Старці 12 червня—29 липня 1638 р.
- Напрямки відступу повстанців

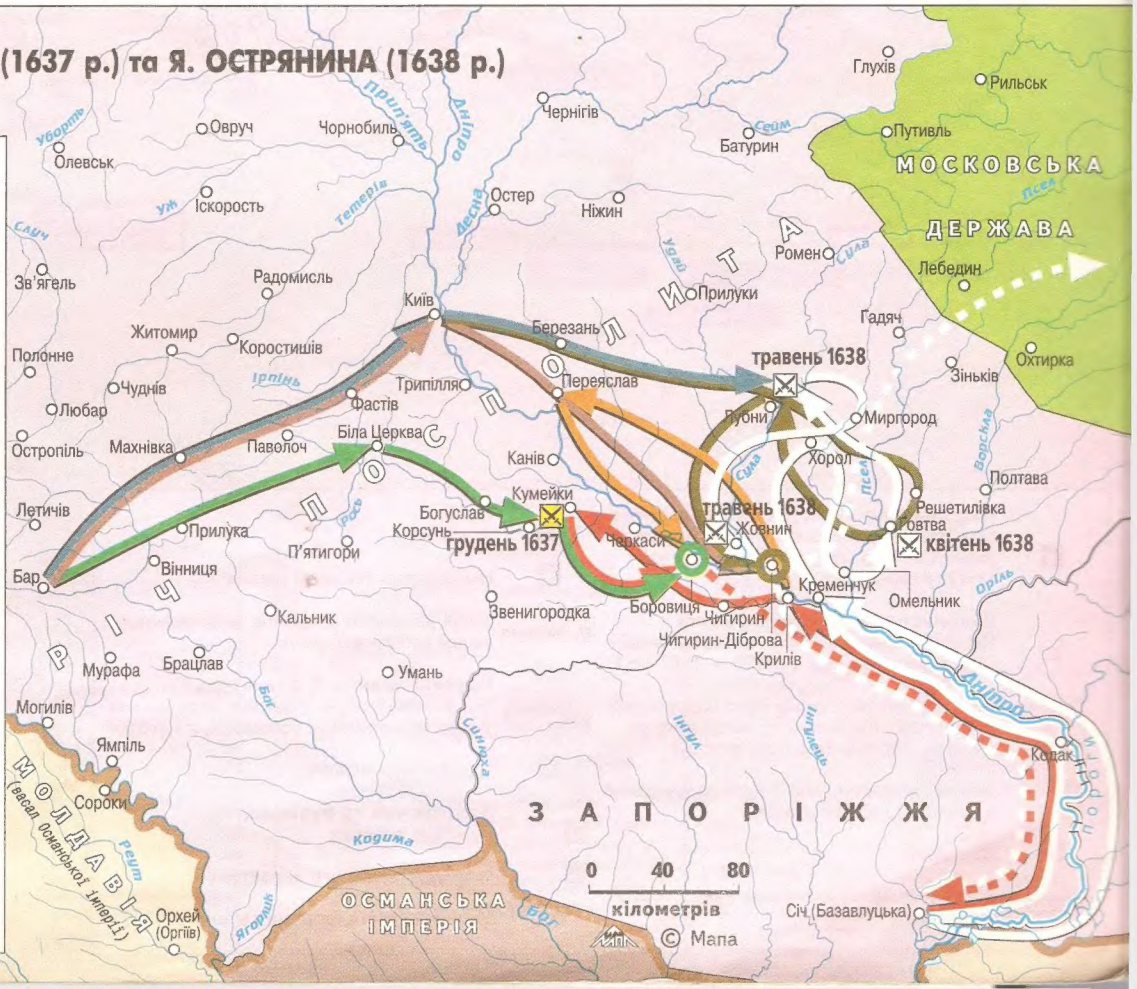

КУЛЬТУРА та ЦЕРКВА в УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ у XIV

① ОСВІТА, НАУКА, ЛІТЕРАТУРА та МИСТЕЦТВО у XIV — 1-й пол. XVII ст.

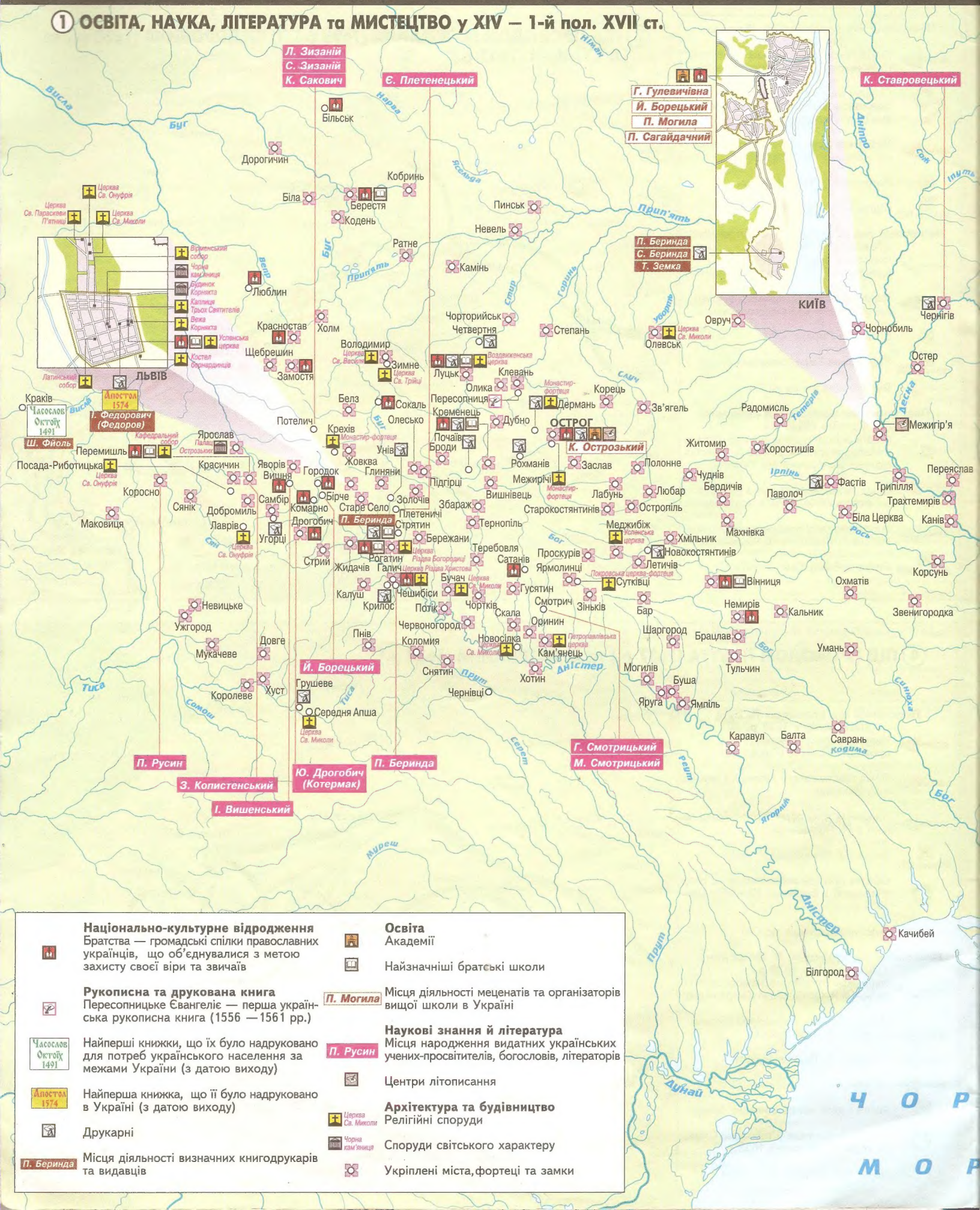

② ПРАВОСЛАВНА КИЇВСЬКА МИТРОПОЛІЯ (2-а пол. XV — XVI ст.)

0 80 160 кілометрів © Мапа

БАЛТІЙСЬКЕ МОРЕ
Десна
Стародуб
Новгород-Сіверський
Петропавлівська церква
Глухів
Путивль
Сейм
Батурин
Густиня
Троїцький монастир
Сула
Лубни
Золотоноша
Черкаси
Тясмин
Кременчук
Крилів
Чигирин
Дніпро
Ворскла
Орель
Самара
Інгул
Інгулець
Кодак
Січ (Хортицька) (1552–1558 рр.)
о.Хортиця
Січ (Микитинська) (1628–1652 рр.)
Січ (Базавлуцька) (1593–1630 рр.)
Січ (Томаківська) (1564–1593 рр.)
Кінська
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
Салгир
Н Е
Е

Торопець
Даліна
Волга
Двіна
Німан
Висла
Буг
Прип'ять
Десна
Сож
Дніпро
Ока
Дін
Сейм
Псел
Ворскла
Осіна
Тетерів
Рось
Тясмін
Тиса
Прут
Серет
Дністер
Південний Буг
Дунай
ЧОРНЕ МОРЕ
АЗОВСЬКЕ МОРЕ

СМОЛЕНСЬКА ЄПАРХІЯ
Полоцьк
Вітебськ
Дорогобуж
Смоленськ
ПОЛОЦЬКА ЄПАРХІЯ
ВІЛЬНА
Мстиславль
Мінськ
Городно
НОВОГОРОДОК
Брянськ
Заблудів
Слуцьк
Стародуб
ЧЕРНІГІВСЬКА ЄПАРХІЯ
Дорогичин
Берестя
1596
ВОЛОДИМИРО-БЕРЕСТЕЙСЬКА ЄПАРХІЯ
ТУРІВСЬКО-ПИНСЬКА ЄПАРХІЯ
Пинськ
Турів
Новгород-Сіверський
Курськ
Чернігів
Путивль
Холм
ХОЛМСЬКА ЄПАРХІЯ
Володимир
ЛУЦЬКО-ЛУЦЬКА ЄПАРХІЯ
Луцьк
Овруч
Замостя
Пересопниця
Жидичин
Дерманьо
Острог
ОСТРОЗЬКА ЄПАРХІЯ
Крехів
Перемишль
Львів
Унів
ПЕРЕМИСЬКА ЄПАРХІЯ
Лаврів
Межигір'я
КИЇВ
Густиня
Мгар
Трахтемирів
Городище
Пивогірський
ГАЛИЦЬКО-ЛЬВІВСЬКА ЄПАРХІЯ
Галич
Манявський скит
Кам'янець
КИЇВСЬКА МИТРОПОЛИЧА ЄПАРХІЯ

Межі Київської митрополії у 1458 р.

Єпархії, що на поч. XVI ст. відійшли від Київської митрополії до Московської

Осідок митрополита Київського (номінально — у Києві, фактично — у Вільні та Новогородку)

Осідки єпископів та межі єпархій

ХОЛМСЬКА Назви єпархій

Найзначніші монастирі

Реґіони зі значною кількістю католицьких громад

1596 Берестейський церковний собор 1596 р., який проголосив унію (об'єднання) православної й католицької церков в українських та білоруських землях

МОНАСТИРІ КИЄВА (XV-XVI ст.)

Дніпро
Почайна
Кирилівський
НИЖНЄ МІСТО (ПОДІЛ)
Флорівський
Софійський
Золотоверхий-Михайлівський
ВЕРХНЄ МІСТО
Миколо-Пустинський
ПЕЧЕРСЬК
Печерський
Лавра
Видубицький

Монастирі
Київський замок

0 2,5 кілометрів © Мапа

КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА ЗА ГЕТЬМАНА БОГДАНА

Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького

- Походи військ Б. Хмельницького: до Замостя у 1648 р.
- до Зборова у 1649 р.
- проти молдавського господаря у 1650 р.
- до Берестечка у 1651 р.
- на Поділля і у Молдавію у 1652—1653 рр.
- Облога міст військами Б. Хмельницького
- 1648 Місця і дати найважливіших битв
- Похід козацьких військ на Полісся (1648 р.)
- Похід козацьких військ у Білорусь (1654—1655 рр.)
- Дії польських військ: у 1648 р.
- у 1648—1649 рр.
- у 1651—1653 рр.
- каральні походи у 1651 р.

Устрій української держави за гетьмана Богдана Хмельницького (1648—1657 рр.)
Кордони Гетьманської України на 1654 р. та столиця гетьмана
Території, що їх було прилучено до держави Б. Хмельницького у 1654—1657 рр.
Межі полків та полкові міста (за станом на 1654 р.)
(1648-49) а б
Полки, що існували нетривалий час (а—полкові міста; б—роки існування полку)
Українська суцільна етномовна територія (за станом на серед. XVII ст.)
Політичний та адміністративний устрій інших держав (за станом на 1654 р.)
Кордони:
Речі Посполитої
Османської імперії
Московської держави
Володінь Австрійських Габсбургів
Литви у складі Речі Посполитої
Васалів Османської імперії
Столиці держав
Межі й центри воєводств (Річ Посполита) та еялетів (Османська імперія)
Центри повітів і земель (Річ Посполита), санджаків (Османська імперія), комітатів (Семигород та володіння австрійських Габсбургів), цинутів (Молдавія)
Смоленське воєводство
Десна
Брянськ
Карачів
Мценськ
Орел
Новосиль
Єфремов
Данков
Добрий
Мглин
Почеп
Сураж
Стародуб
Топаль
Погар
Трубчевськ
Кроми
Ливни
Єлець
Муравський шлях
Усмань
Новгород-Сіверський (1653-54)
Сівськ
Курськ
Олим
Гвоздівка
Яндовище
Воронеж
Сосниця
Короп
Глухів
Рильськ
Батурин
Борзна (1648-49, 1654-55)
Конотоп
Путивль
Старий Оскіл
Острогозьк
Миропілля
Терни
Суми
Ічня (1649-49)
Ромен
Хотмизьк
Короча
Новий Оскіл
Білгород
Лебедин
Прилуки
Лохвиця
Гадяч
Охтирка
Валуйки
Пирятин
Чорнухи
Зіньків
Лубни
Миргород
Опішня
Валки
Харків
Золотоноша
Кропивна
Хорол
Чугуїв
Зміїв
Горошин
Полтава
Ірклїв
Говтва
Жовнин
Омельник
Кобеляки
Крилів
Кременчук
Царебориси
ЧИГИРИН
Митякин
Чир
1540
Кодак
П О Р І Ж Ж Я
о.Хортиця
Січ (Микитинська)
Січ (Чортомлицька)
Роздори
Черкаськ
Азак (Азов)
Д О Н С Ь К
К О З А К И
СЛИЧКУЛЬСЬКА ОРДА
К Р И М С Ь К Е Х А Н С Т В О
Ґазікерман
Ісламкерман (Аслангород)
ДЖАМБУЛУЦЬКА ОРДА
Ор (Перекоп)
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
КУБАНСЬКА ОРДА
Керч
Темрук
Тамань
Ґезлеве
Карасубазар
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Акмесджід
КЕФЕ (КАФА)
Анапа
БАХЧИСАРАЙ
Судаґ (Сурож)
Кефинський еялет (безпосередньо до Османської імперії)
Ч Е Р К Е С И
Інкерман
Баликлаґу
Манґуп
М О Р Е
0 40 80
кілометрів
© Мапа

12 ПОЛІТИЧНА АВТОНОМІЯ УКРАЇНИ (2-а пол. XVII ст.

① ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ІВАНА ВИГОВСЬКОГО (1657 — 1659 рр.)

② ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ПЕТРА ДОРОШЕНКА (1665 — 1676 рр.)
Польсько-московський поділ України за Андрусівською угодою 1667 р.
Лівобережна Україна, що відійшла до Московської держави
Правобережна Україна, що відійшла до Речі Посполитої
Запоріжжя, що перейшло під подвійний московсько-польський протекторат
Кордон між Московською державою та Річчю Посполитою за Андрусівською угодою 1667 р. (з урахуванням самовільного приєднання Москвою території поблизу Києва у 1667—1672 рр.)
Слобідська Україна — територія нової української козацької колонізації
Гетьманська держава Петра Дорошенка
Територія, яку об'єднав гетьман П. Дорошенко під своєю владою (червень 1668—березень 1669 р.)
Столиця гетьмана П. Дорошенка
Межі полків та полкові міста
(1663-68) а б
Полки, що їх було створено у 1660—70-х рр. і які проіснували нетривалий час (а—полкові міста; б—роки існування полку)
1674
Полки Правобережжя, що їх було ліквідовано за гетьманування П. Дорошенка (з датами ліквідації)
Територія Західного Поділля, окупованого Туреччиною у 1672 р.
Територія Правобережжя, на яку поширювалася влада П. Дорошенка у 1672—76 рр. і яка перебувала у васальній залежності від Османської імперії
Політичний устрій інших держав
Територія Московської держави
Територія Речі Посполитої (її складові частини: а—Польське королівство; б—Велике князівство Литовське)
а б
Територія Османської імперії (а) та її васалів (б)
а б
Кордони й столиці держав
БЕРЕСТЕЙЩИНА
ВОЛИНЬ
ЗАХІДНЕ ПОДІЛЛЯ
БУКОВИНА
МОЛДАВІЯ
СЕМИГОРОДЩИНА
ЧИГИРИН
ЯСИ
БАХЧИСАРАЙ
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
ЧОРНЕ МОРЕ
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
ЄДИЧКУЙСЬКА ОРДА
ДЖИМБУЙЛУЦЬКА ОРДА
КУБАНСЬКА ОРДА
о.Хортиця
Дорогобуж
Смоленськ
Орша
Могилів
Мстиславль
Рославль
Чавуси
Кричів
Старий Бихів
Пропойськ
Брянськ
Рогачів
Мглин
Почеп
Попова Гора
Чечерськ
Глуськ
Вигонощі
Стародуб
Погар
Трубчевськ
Гомель
Річиця
Пинськ
Лахва
Давид-Городок
Турів
Мозир
Новгород-Сіверський
Сівськ
Брягинь
Лоїв
Любешів
Любеч
Седнів
Сосниця
Глухів
Курськ
Олим
Яндовище
Воронїж
Камінь
Дубровиця
Чернігів
Короп
Рильськ
Чорторийськ
Словечна
Овруч
Чорнобиль
Конотоп
Батурин
Путивль
Старий Оскіл
Степань
Олевськ
Борзна
Острогозьк
Луцьк
Іскоростень
Остер
Ніжин
Ічня
Ромен
Терни
Суми
Миропілля
Короча
Новий Оскіл
Берестечко
Гоща
Рівне
Зв'ягель
Хотмизьк
Білгород
Дубно
Острог
Вишгород
Бровари
Биків
Прилуки
Лебедин
Валуйки
Кременець
Житомир
Коростишів
Київ
Васильків
Стайки
Яготин
Лохвиця
Гадяч
Зіньків
Охтирка
Вовча
Полонне
Заслав
Чуднів
Переяслав
Пирятин
Салтів
Збараж
Фастів
Лубни
Харків
Старокостянтинів
Біла Церква
Золотоноша
Миргород
Опішня
Валки
Чугуїв
Кул'янка
Зборів
Махнівка
Паволоч
Канів
Хорол
Зміїв
Теребовля
Меджибіж
Погребище
Кропивна
Ірклїв
Полтава
Проскурів
Летичів
Богуслав
Корсунь
Черкаси
Жовнин
Говтва
Ізюм
Царебориcів
Бучач
Вінниця
Ставище
Лисянка
Нехвороща
Зіньків
Бар
Животів
Сміла
Крилів
Кременчук
Кобеляки
Язловець
Немирів
Кальник
Звенигородка
Скала
Брацлав
Царичанка
Переволочна
Кам'янець
Калюс
Умань
Тульчин
Ладижин
Снятин
Хотин
Чернівці
Могилів
Торговиця
Кодак
Ямпіль
Сороки
Чечельник
Саврань
Радівці
Балта
Сучава
Довгопілля
Ягорлик
Орхей (Оргіїв)
Січ (Чортомлицька)
Азак (Азов)
Роман
Бендери (Тягина)
Озю (Очаків)
Ґазікерман
Ісламкерман (Аслангород)
Бакеу (Баків)
Гаджибей
Кильбурун (Кінбурн)
Бирлад (Берладь)
Аккерман (Білгород)
Ор (Перекоп)
Кронштадт (Брашів)
Галац
Кілія
Керч
Темрук
Тамань
Ґезлеве
Карасубазар
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Акмесджід
Кефе (Кафа)
Анапа
Судаґ (Сурож)
Інкерман
Мангуп
Баликлаґу
0 50 100
кілометрів
© Мапа

③ ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ІВАНА МАЗЕПИ (1687 — 1709 рр.)
Гетьманська держава Івана Мазепи
Територія, на яку поширювалася адміністрація гетьмана І. Мазепи у 1687—1704 рр. (Гетьманщина)
Район козацького повстання проти Польщі під проводом С. Палія (1702—1704 рр.)
Територія, що її було приєднано І. Мазепою до Гетьманщини у 1704 р. (перебувала під козацькою адміністрацією до 1714 р.)
Столиця гетьмана І. Мазепи
Межі полків та полкові міста
Дати ліквідації правобережних полків (ліквідовані Річчю Посполитою зі знищенням усього козацького устрою Правобережжя)
Похід українських військ І. Мазепи на Правобережжя та у Західну Україну (1704—1706 рр.)
Наступ шведських військ у 1708—1709 рр.
Дії російських військ (1708—1709 рр.) та знищення ними Батурина—столиці гетьмана
1709 Битва під Полтавою; поразка та відступ військ Карла XII та І. Мазепи
Смерть І. Мазепи
Слобідська Україна (наприкінці XVII — на поч. XVIII ст.)
Запоріжжя (за Вічним миром 1686 р. —під російським протекторатом)
Політичний устрій інших держав
Територія Російської держави
Територія Речі Посполитої (її складові частини: а—Польське королівство; б—Велике князівство Литовське)
Кордон між Російською державою та Річчю Посполитою за умовами Вічного миру 1686 р.
Територія Османської імперії(а) та її васалів (б)
Кордони й столиці держав
ВІЛЬНЮС (ВІЛЬНА)
БАТУРИН
ЯСИ
БАХЧИСАРАЙ
БЕРЕСТЕЙЩИНА
ВОЛИНЬ
ЗАХІДНЕ ПОДІЛЛЯ (до османської імперії – до 1699 р.)
БУКОВИНА
МОЛДАВІЯ
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
КУБАНСЬКА ОРДА
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
ЧОРНЕ МОРЕ
ДЖАМБУЙЛУЦЬКА ОРДА
ЕДИСАНСЬКА ОРДА
(до Російської держави тимчасово у 1696-1711 рр.)
Вітебськ
Смоленськ
Дорогобуж
Вільна
Сморгонь
Вілейка
Орша
Борисів
Ліда
Мінськ
Головчин
Могилів
Мстиславль
Добре
Рославль
Новогородок
Кричів
Лісна
Старий Бихів
Пропойськ
Несвиж
Слоним
Рогачів
Брянськ
Слуцьк
Бобруйськ
Мглин
Попова Гора
Почеп
Глуськ
Чечерськ
Погар
Вигонощі
Стародуб
Трубчевськ
Гомель
Лахва
Давид-Городок
Пинськ
Річиця
Сівськ
Турів
Мозир
Новгород-Сіверський
Любешів
Брягинь
Лоїв
Любеч
Глухів
Дубровиця
Седнів
Чернігів
Сосниця
Короп
Рильськ
Чорторийськ
Словечна
Овруч
Чорнобиль
Путивль
Степань
Олевськ
Борзна
Конотоп
Старий Оскіл
Суджа
Острогозьк
Остер
Іскорость
Козелець (полкове місто з 1708 р.)
Ніжин
Ічня
Ромен
Терни
Суми
Миропілля
Новий Оскіл
Хотмизьк
Короча
Білгород
Усерд
Осередь
Рівне
Гоща
Зв'ягель
Вишгород
Бровари
Биків
Прилуки
Лебедин
Грайворон
Дубно
Острог
Корсунь
Київ (полкове місто до 1708 р.)
Яготин
Лохвиця
Гадяч
Богодухів
Вовча
Валуйки
Калитва
Кременець
Заслав
Житомир
Васильків
Стайки
Переяслав
Пирятин
Зіньків
Охтирка
Полонне
Чуднів
Фастів (полкове місто у 1685–1702 рр.)
Лубни
Котельва
Опішня
Харків
Салтів
Збараж
Старокостянтинів
Махнівка
Паволоч
Біла Церква (полкове місто у 1702–1712 рр.)
Кагарлик
Золотоноша
Миргород
Хорол
Валки
Коломак
Зміїв
Чугуїв
Куп'янка
Меджибіж
Кропивна
Ірклїв
Полтава
Балаклія
Теребовля
Погребище
Богуслав
Стара Біла
Проскурів
Летичів
Вінниця
Ставище
Корсунь
Черкаси
Жовнин
Говтва
Ізюм
Цареборисів
Кремінна
Біловодськ
Зіньків
Бар
Животів
Лисянка
Нехвороща
Немирів
Кальник
Звенигородка
Сміла
Чигирин
Крилів
Кременчук
Кобеляки
Тор
Трьохізбенський
Брацлав
Ладижин
Умань
Царичанка
Перевалочна
Кам'янець
Калюс
Тульчин
Хотин
Могилів
Торговиця
Митякин
Чернівці
Самар
Кодак
Ямпіль
Сороки
Чечельник
Саврань
Радівці
Ягорлик
Балта
о.Хортиця
Сучава
Орхей (Оргіїв)
Роман
Бендери (Тягина)
Азак (Азов)
Ґазікерман
Ісламкерман (Аслангород)
Озю (Очаків)
Кильбурун (Кінбурн)
Гаджибей
Аккерман (Білгород)
Ор (Перекоп)
Єнікале
Керч
Темрук
Тамань
Анапа
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Карасубазар
Акмесджід
Кефе (Кафа)
Ґезлеве
Судаґ (Сурож)
Інкерман
Мангуп
Балаклаґу
0 50 100
кілометрів
© Мапа

④ ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА КИРИЛА РОЗУМОВСЬКОГО (1750 — 1764 рр.). ЛІКВІДАЦІЯ ЦАРИЗМОМ АВТОНОМНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ (1765 —1782 рр.)

① ЗАПОРІЖЖЯ у 2-й пол. XVI — 1-й пол. XVII ст.
(1552–1558)
на Москву
Сівськ
Новгород-Сіверський
Дубровиця
Брягинь
Любеч
Чернігів
Сосниця
Глухів
Рильськ
Курськ
Яндовище
Воронiж
Чорторийськ
Словечна
Степань
Олевськ
Овруч
Чорнобиль
Батурин
Путивль
Старий Оскіл
Остер
Ніжин
Іскоростень
Тетерів
Десна
Терни
Суми
Миропілля
Псел
Донець
Короча
Острогозьк
Новий Оскіл
Рівне
Зв'ягель
Острог
Київ
Ромен
Прилуки
Хотмизьк
Білгород
Лебедин
Валуйки
Заслав
Житомир
Коростишів
Лохвиця
Гадяч
Охтирка
Полонне
Чуднів
Васильків
Переяслав
Зіньків
Харків
Старокостянтинів
Фастів
Біла Церква
Трахтемирів
Лубни
Миргород
Валки
Чугуїв
Махнівка
Паволоч
Канів
Золотоноша
Хорол
Ворскла
Зміїв
Меджибіж
Погребище
Богуслав
Полтава
Корсунь
Черкаси
Жовнин
Зіньків
Бар
Вінниця
Звенигородка
Кременчук
Царебориcів
Кам'янець
Кальник
Чигирин
Брацлав
Умань
Торговиця
Хотин
Могилів
Ямпіль
БУКОВИНА
Сороки
Саврань
Кодак
Січ (Томаківська)
Січ (Микитинська)
о. Хортиця
Січ (Хортицька)
Балта
Сучава
Ягорлик
Січ (Базавлуцька)
ЯСИ
Орхей (Оргіїв)
Азак (Азов)
Роман
МОЛДАВІЯ
(васал Османської імперії)
Бендери (Тягиня)
Ґазікерман
Ісламкерман (Аслангород)
ОРДА
Озю (Очаків)
Бирлад (Берладь)
Гаджибей
Кильбурун (Кінбурн)
Аккерман (Білгород)
Ор (Перекоп)
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
(васал Османської імперії)
МОРСЬКЕ МОРЕ
КУБАНСЬКА ОРДА
Галац
Кілія
Бреїла
Керч
Темрук
Ґезлеве
Карасубазар
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Кефе (Кафа)
Тамань
Анапа
Акмеджід
ВОЛОЩИНА
(васал Османської імперії)
БАХЧИСАРАЙ
Судаґ (Сурож)
Інкерман
Мангуп
Баликлаґу
(безпосередньо до Османської імперії)
ЧЕРКЕ
Сілістра
Варна
ЧОРНЕ МОРЕ
Бургас
Сіноп (Синопа)
Інеболу
Бартин
Босфор
Румелі-Фенері
СТАМБУЛ (ЦАРГОРОД)
Анадолу-Фенері
Ускюдар
Ереґлі
Карасу
Кизил-Ірмак
Самсун
Османджик
Унье
Ґіресун
МАРМУРОВЕ МОРЕ

Територія вольностей (земель) Запорізького війська у 1-й пол. XVII ст.

Місця розташування Січі та роки її існування

Походи запорожців на чолі з гетьманом П. Сагайдачним на Чорне море (1606—1621 рр.)

на Москву у 1618 р.

під Хотин у 1621 р.

Слобідська Україна—територія т. зв. Дикого Поля, що почала заселятися українськими козаками й селянами (за станом на перед. XVII ст.)

Території держав (на 1649 р.)

Речі Посполитої

Османської імперії та її васалів

Московської держави

② ЗАПОРІЖЖЯ у 2-й пол. XVII — 1-й третині XVIII ст.

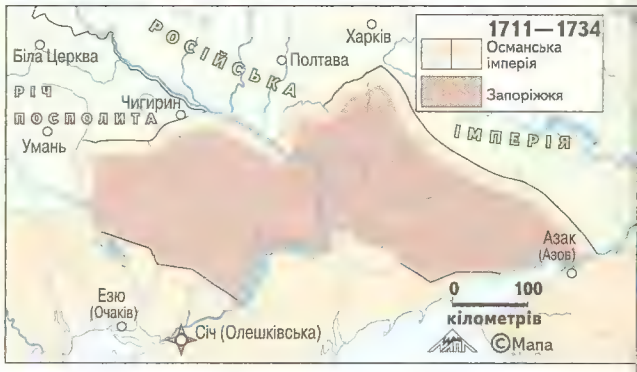

③ ДНІПРОВІ ПОРОГИ. РОЗТАШУВАННЯ СІЧІ У РІЗНІ ПЕРІОДИ ЇЇ ІСНУВАННЯ

Запоріжжя в часи Нової Січі (1734—1775 рр.)
Територія вольностей (земель) Запорізького війська
Межі земель, що їх запорожці вважали своїми але які після розмежувань кордону між Російською та Османською імперіями опинилися поза Запоріжжям
1734—1775
Місце розташування Нової Січі та роки її існування
Межі, центри й назви паланок — військово-адміністративних одиниць Запоріжжя
Примітка. Протовчанська паланка не мала постійного центру
Землі, що їх було відторгнуто царським урядом від Запоріжжя у 1730—50-і рр. для створення адміністративних одиниць військових поселенців
Частина запорізьких земель, що їх 1746 р. було передано царським урядом до Землі Донського війська
Зруйнування Січі царськими військами у червні 1775 р.
Інші українські землі, що мали автономний устрій
Гетьманщина
Територія слобідських полків
Кордони Російської імперії
на 1740 р.
на 1815 р.
1783
Дати приєднань до Російської імперії
④ ЗАПОРІЖЖЯ В ЧАСИ НОВОЇ СІЧІ (1734 — 1775 рр.). УКРАЇНСЬКІ КОЗАЦЬКІ ФОРМУВАННЯ ПІСЛЯ ЛІКВІДАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ
СЛОБІДСЬКА УКРАЇНА
ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА
Нова Сербія
Новослобідське козацьке поселення
Українська лінія
ЖОЛДАВІЯ (васал Османської імперії)
ВОЛОЩИНА (васал Османської імперії)
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО (у 1774-1783 рр. - незалежне, від 1783 р. - інкорпороване Російською імперією)
ЧОРНЕ МОРЕ
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ
Рогачів
1772
Річиця
Гомель
1793
Брягинь
Любеч
Чернігів
Сосниця
Нове Місто
Стародуб
Новгород-Сіверський
Ямпіль
Сівськ
Курськ
ГЛУХІВ
Рильськ
Путивль
Обоянь
Старий Оскол
Батурин
Суджа
Суми
Ніжин
Козелець
Недригайлів
Ромен
Білгород
Короча
Прилуки
Київ
Гадяч
Лохвиця
Зіньків
Охтирка
Богодухів
Вовча
Васильків
Стайки
Переяслав
Фастів
Лубни
Миргород
Харків
Валки
Чугуїв
Куп'янка
Біла Церква
Канів
Золотоноша
Хорол
Богуслав
Горошин
Полтава
Корсунь
Черкаси
Бельовська
Ізюм
Звенигородка
Чигирин
Крилів
Кременчук
Новий Крилів
Переволочна
Козирщина
Барвінкова Стінка
Тор
Кам'янець
Брацлав
Умань
Торговиця
Новомиргород
Пушкарівка
Нова Самар
Самарський монастир
Хотин
1812
(у 1711-1770 рр. - до Туреччини, у 1770-1812 рр. - до Молдавії)
Могилів
1793
(від Речі Посполитої)
Св. Єлизавети
Романкове
Стара Самар
Новий Кодак
Полозиця
Старий Кодак
Сороки
Саврань
Орлик
Балта
Криве Озеро
Голта
Гард
1812
(від Молдавії)
Орхей (Оргіїв)
1734—1775
СІЧ (НОВА)
Микитин Ріг
Соколи
1791
1774
ЯСИ
Кишинів
Кам'янка
Домаха
Бендери (Тягиня)
Слободзея
Перевізка
Газікерман
Петрівська
Бакеу
Озю (Очаків)
Кильбурун (Кінбурн)
Волонтирівка
Гаджибей
Прогноївськ
Бирлад
Гаджидере
1812
Аккерман (Білгород)
Акманґіт
Оро (Перекоп)
Галац
Кілія
Вилкове
Ізмаїл
Бреїла
1783
Єнікале
Керч
Арабат
Тульча
Ґезлеве
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Тамань
Верхній Дунавець
Карасубазар
Кефе (Кафа)
Акмесджід
Анапа
Катирлез
(1813-1815)
БАХЧИСАРАЙ
Судаґ (Сурож)
в австрійські володіння — Банат і Бачку
Інкерман
Баликлаґу
Манґуп
(у 1774-83 рр. - до Кримського ханства)
Сеймени
(1785-1812)
Кюстендже (Констанца)
Сілістра
0 40 80
кілометрів
© Мапа

Напрямки військової еміграції запорожців після ліквідації Січі

Задунайська Січ
(1813–1815) Місця розміщення Задунайської Січі та роки її існування

Територія Задунайської Січі у 1815—28 рр.

Чорноморське козацьке військо
Територія та адміністративний центр Чорноморського війська у 1790—91 рр.

Напрямки переселення українських козаків-чорноморців на Кубань

1792 Висадка в Тамані першої групи козаків-чорноморців — початок українського заселення Кубані

Територія та адміністративний центр Чорноморії — військово-адміністративної одиниці козаків-чорноморців (1792—1860 рр.)

Січ у пониззі Тиси (1785 —1805 рр.)
Напрямок переселення запорожців у австрійські володіння
Територія Січі
Кордони володінь австрійських Габсбургів
Османської імперії

0 10 кілометрів © Мапа

Задунайська Січ (1775 —1828 рр.)
Територія та місця розміщення Січі

Горгова, Сулина, Тульча, Преслав, Пирлиця, Моругіль, Махмудія, Карабазар, Карагарман, Бейбуджак, Верхній Дунавець, Сармусі, Івонча, Нижній Дунавець, Катирлез, Сарикіой, Бабадаг, ЧОРНЕ МОРЕ

Кечкемейт, Тиса, Кереш, Сеґед, Зомбор (Сомбор), Зенто (Сента), Нодькікіндо (Кікінда), Ород, БАЧКА, Темешвар, Луґош, Дейво, Мреш, СЕМИГОРОД, Себен (Германштадт), Олт, Кронштадт (Брашів), Уйвідек (Новий Сад), Нодьбечкерек, СРІМ, Митровиця, БАНАТ, Зімонь (Земун), Панчево, Тирґу-Жіу, ВОЛОЩИНА (васал Османської імперії), Белград, Пожаревац, Дунай

0 40 кілометрів © Мапа

5 ПОСЕЛЕННЯ ЗАПОРОЖЦІВ У АВСТРІЙСЬКИХ ТА ТУРЕЦЬКИХ ВОЛОДІННЯХ

Осинова, РАЇНА, ЗЕМЛЯ ДОНСЬКОГО ВІЙСЬКА, Трьохізбенка, Підгірне, Бахмут, Слов'яносербія, Гундорівська, Роздорська, Св. Дмитрія Ростовського, Черкаськ, Таганріг, Азов, Бар'єрні землі (нейтральна територія між Російською та Османською імперіями у 1711–1774 рр.), Єйськ, 1774, 1783 (від Кримського ханства), Катеринодар (Карасунський Кут), ЧЕРКЕСИ

Інші формування колишніх козаків-запорожців
Територія та адміністративний центр Дунайського козацького війська (1828—56 рр.)
Територія та адміністративний центр Азовського козацького війська (1828—65 рр.)

6 ЗЕМЛІ ЧОРНОМОРСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКА (1792 — 1860 рр.)

Ростов, Таганріг, Азов, Маріуполь, Конелівський, Шкуринський, Єйськ, Щербинівський, Кущівський, Менський, Кисляківський, Новощербинівський, Катеринівський, Уманський, Новодерев'янківський, Новоменський, Незамайківський, Павлівський, Дерев'янківський, Крилівський, Кальниболотський, Канівський, Левушківський, АЗОВСЬКЕ МОРЕ, Переяславський, Іркліївський, Батуринський, Новоджереліївський, Брюховецький, Березанський, Новонижчестебліївський, Рогівський, Тимошівський, Новокорсунський, Дядьківський, Сергіївський, Половичівський, Джереліївський, Ведмедівський, Коренівський, Платнирівський, Петрівський, Величківський, Мишастівський, Пластунівський, Полтавський, Єнікале, Керч, Ахтанизівський, Нижчестебліївський, Дінський, Гемрюцький, Іванівський, Васюринський, Титарівський, Тамань, Новомишастівський, КАТЕРИНОДАР (КАРАСУНСЬКИЙ КУТ), Новотитарівський, Вищестебліївський, Нововеличківський, Корсунський, Пашківський, Маріїнський, Єлизаветинський, ЧОРНЕ МОРЕ, Кубань, Протока, Бейсуг, Бейсик, Челбас, Кубань, Лаба

0 25 50 кілометрів © Мапа

Землі Чорноморського козацького війська
Територія та адміністративний центр Чорноморії (1792—1860 рр.)
Межі, центри й назви округ Чорноморії (після 1841 р.)
Місто та курінні поселення, або ж курені, що їх заснували українські поселенці—козаки-чорноморці

УКРАЇНСЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ДИКОГО ПОЛЯ (2-а пол.

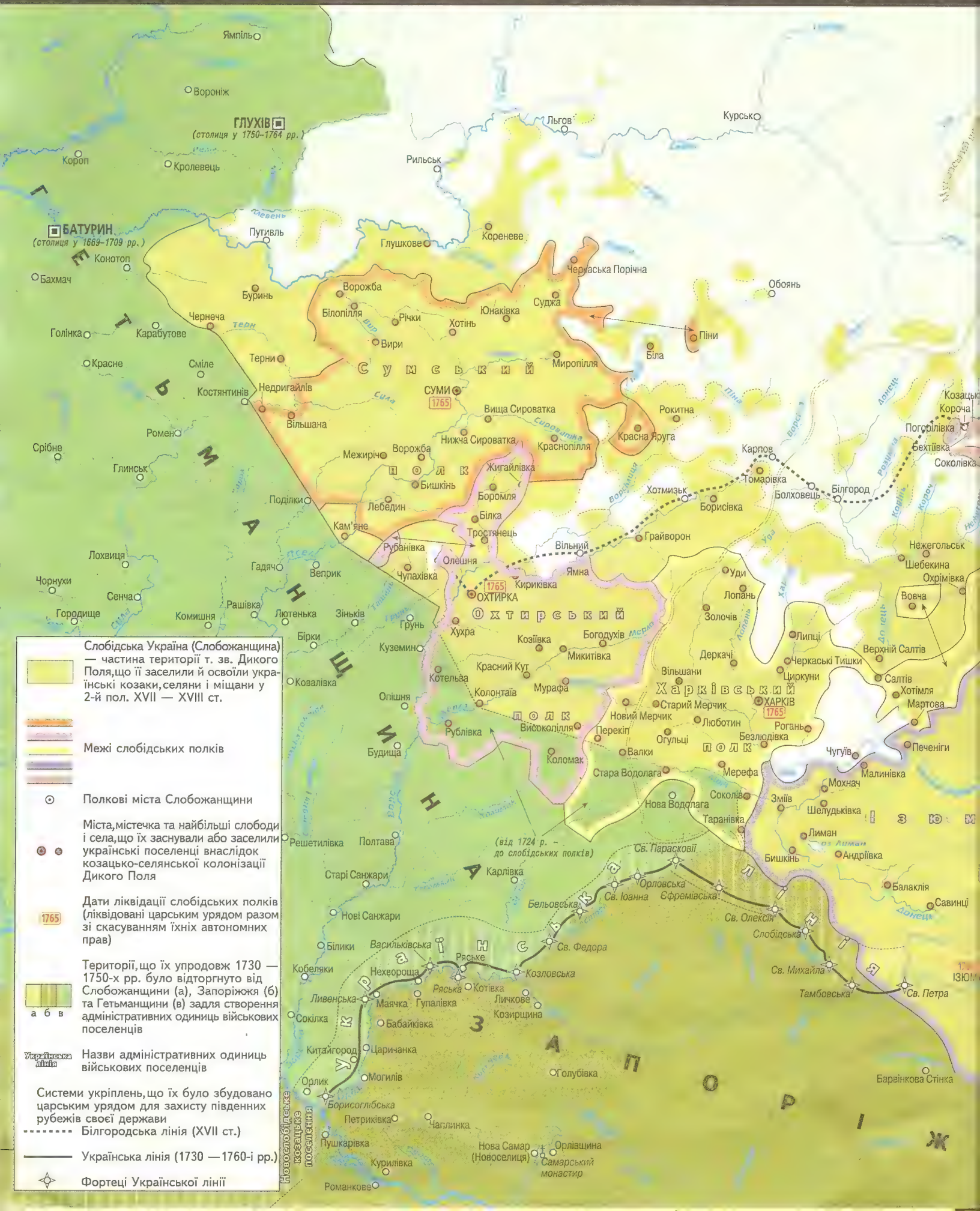

Землянськ
Перлівка
Гвоздівка
Олим
Яндовище
Орлов
Воронiж
Костенськ
Старий Оскіл
Хоперська
Боброва
Уривки
Ріп'ївка
Колбина
Коротояк
Дивногірський монастир
ОСТРОГОЗЬК
1765
Новоосинова
Тростянка
Ольшанськ
Колибелька
Петрівське (Бутурлинівка)
Гвазда
Березівка
Воробіївка
Новий Оскіл
Великомихайлівка
Верхососенськ
Усердська Підгородня
Усерд
Слонівка
Бирюче
Олексіївка
Засосенська
Коровина
Колодяжне
Сагуни
Лосева
Маниник
Підгірна
Нова Мілуватка
Калач
Ширяєва
Стара Мілова
Кривуша
Петропавлівка
Бичок
Білогір'я
Осередь (Павлівськ—від 1711 р.)
Юрасівка
Ливенка
Волоконівка
Палатов
Підгірна
Сімейки
Вільхуватка
Розсош
Стара Калитва
Верхній Мамон
Нижній Мамон
Валуйки
Нова Калитва
Богучар
Красногірська
Сухий Донець
Мигулинська
Вьошенська
Великий Бурлук
Тополі
Двулучна
Кам'янка
Дворічна
Ровеньки
Михайлівка
Тали
Писарівка
Новобіла
Костянтинівка
Новомарківка
Білолуцька
Куп'янка
Пристінь
Нижня Дуванка
Сенькова
Ізюмець
Осинова
Марківка
Закотна
Сватова Лучка
Мілуватка
Горохуватка
Стара Біла
Кабанне
Біловодськ
Шульгинка
Царебориcів
Святогірський монастир
Кремінна
Лиман
Маяки
Ямпіль
Райгородок
Тор
Крива Лука
Новий Айдар
Борівський
Трьохізбенка
Старий Айдар
Митякинська
Бахмут
Слов'яносербія
Острогозького полку
Острогозький полк
Слобідський полк
Земля Війська Донського
0 15 30
кілометрів
© Мапа

КОЗАЦЬКО-СЕЛЯНСЬКІ РУХИ В УКРАЇНІ в серед.

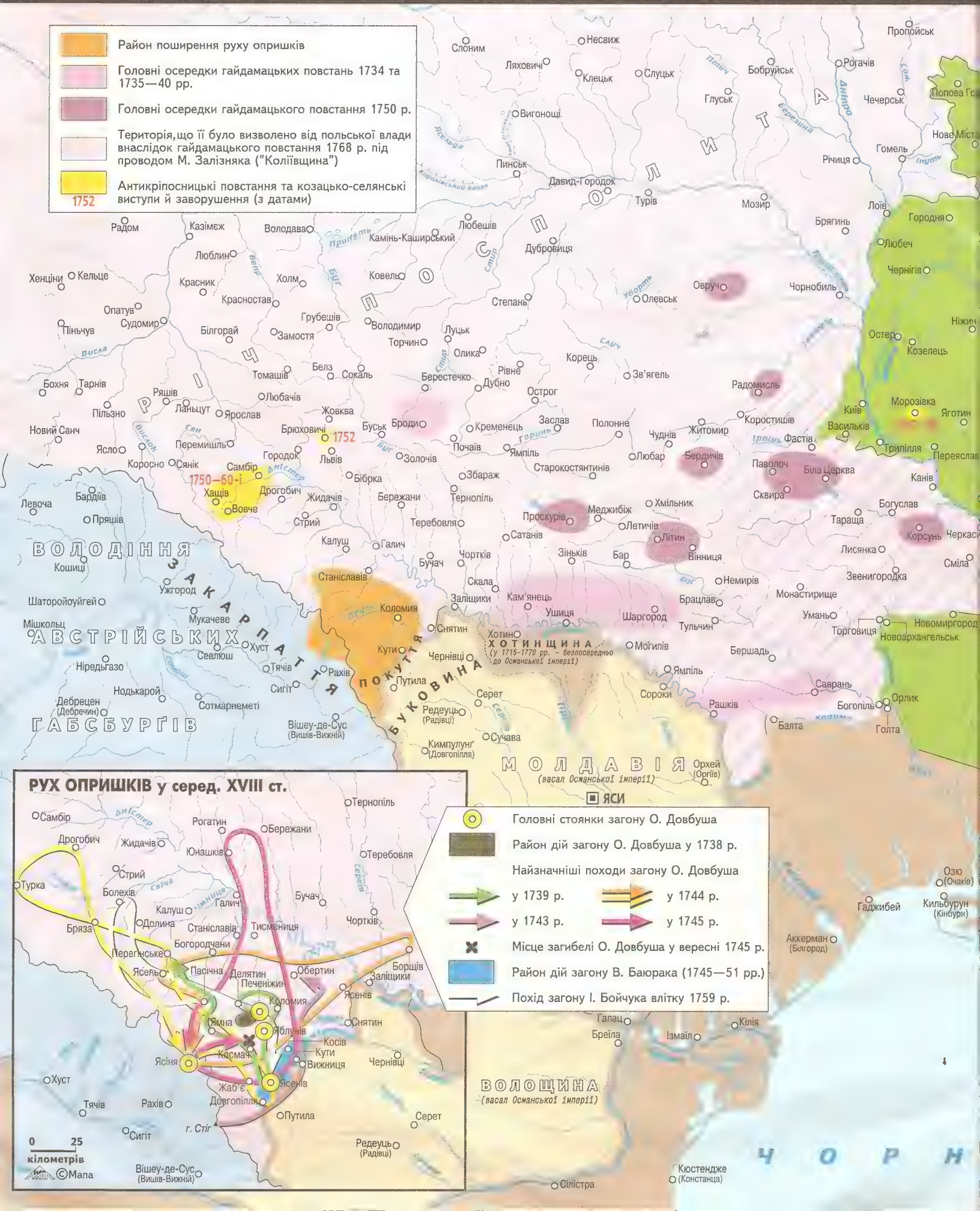

ГАЙДАМАЦЬКЕ ПОВСТАННЯ 1768 р. ПІД ПРОВОДОМ М. ЗАЛІЗНЯКА ("КОЛІЇВЩИНА")
Гоща
Зв'ягель
Радомисль
Димер
Козелець
Ічня
Вишгород
Макарів
Прилуки
Коростишів
Житомир
Грузьке
Київ
Бориспіль
Яготин
Заслав
Полонне
Брусилів
Васильків
Трипілля
Переяслав
Пирятин
Чудніо
Кодня
Ірпінь
Любар
Бердичів
Фастів
Лубни
Паволоч
Ржищів
Старокостянтинів
Біла Церква
Блощинці
Канів
Хмільник
Махнівка
Золотоноша
Володарка
Тараща
Богуслав
Ірклїів
Меджибіж
Медвин
Черкаси
Летичів
Вінниця
Липовець
Тетіїв
Корсунь
Лисянка
Сміла
Жаботин
Крилів
Зіньків
Бар
Лінці
Соколівка
Орловець
Мотронинський монастир
Чигирин
Новий Крилів
Дунаївці
Монастирище
Буки
Звенигородка
Брацлав
Кальниболото
Шаргород
Гайсин
Умань
Синюха
Ушиця
Тульчин
Ладижин
Новомиргород
Серби
Могилів
Торговиця
Новоархангельськ
Бершадь
Св. Єлизавети
Ямпіль
Хащувате
Сороки
Саврань
Палієве Озеро
Богопіль
Орлик
Голта
Балта
0 40
кілометрів
© Мапа
Мценськ
Брянськ
Карачів
Сураж
Мглин
Орел
Новосиль
Почеп
Кулаги
1760–61
Кроми
Трубчевськ
Стародуб
Погар
Сівськ
Новгород-Сіверський
Курськ
Глухів
Короп
Сосниця
Рильськ
Рождественське
Батурин
Путивль
Глушкове
Суджа
Обоянь
Борзна
Конотоп
Суми
Миропілля
Піни
Ічня
Недригайлів
Ромен
Угроїди
1764
Короча
Глинськ
Лебедин
Хотмизьк
Білгород
Грайворон
Прилуки
Лохвиця
Гадяч
Охтирка
Вовча
Пирятин
Зіньків
Богодухів
Миргород
Опішня
Харків
Лубни
Хорол
Валки
Чугуїв
Куп'янка
Осинова
Соколів
Зміїв
Андріївка
Полтава
1769–93
Балаклія
Сватова Лучка
Стара Біла
Кліщинці
Турбаї
Говтва
Ізюм
Біловодськ
Городище
Кобеляки
Кремінна
Крилів
Кременчук
Нехвороща
Чигирин
Новий Крилів
Сокілка
Царичанка
1769–70
Барвінкова Стінка
Тор
Митякинська
Підгірне
Бахмут
Нова Самар
Св. Єлизавети
Новий Кодак
Половиця
ЗАПОРІЖЖЯ
о.Хортиця
Січ (Нова)
(зруйновано у 1775 р.)
Микитин Ріг
Св. Дмитрія Ростовського
Черкаськ
Таганріг
Азов
Ґазікерман
КРИМСЬКЕ ХАНСТВО
(васал Османської імперії)
АЗОВСЕ МОРЕ
Ор (Перекоп)
Єнікале
Керч
Тамань
Арабат
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Ґезлеве
Карасубазар
Кефе (Кафа)
Акмесджід
БАХЧИСАРАЙ
Анапа
ЧЕРКЕСИ
Судак (Сурож)
Суджук-Кале
Інкерман
Мангуп
Балаклаґу
МОРЕ
Район зосередження військ Барської конфедерації
Місце збору козацько-селянських військ напередодні повстання
Напрямок руху головних сил повстанців на чолі з М. Залізняком
Напрямки руху окремих повстанських загонів
С. Неживого
А. Журби
М. Швачки
І. Бондаренка
П. Тарана
В. Шила
Здобуття повстанцями Умані
Напрямки руху російських та польських каральних військ
генерала М. Кречетникова
коронного гетьмана К. Браницького
Місця масової страти повстанців
0 40 80
кілометрів
© Мапа

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ наприкінці XVIII ст.

Устрій українських земель за станом на 1799 р.
Українська суцільна етномовна територія на зламі XVIII та XIX ст.
Кордони держав, до складу яких увійшли українські землі:
Російської імперії
Османської імперії
Австрії
Пруссії
Київська губернія
Межі й центри губерній Російської імперії та складових частин Австрійської імперії; їхні назви
ПОДІЛЛЯ
Історико-географічні області (землі) у межах української суцільної етномовної території
Слов'янськ [Тор—до 1784]
Поселення, що їх було перейменовано наприкінці XVIII ст. (червоним кольором подано нові назви, чорним — старі)
Смоленська губернія
Калузька губернія
Орловська губернія
Брянськ
Карачів
ОРЕЛ
Мглин
Почеп
Стародуб
Погар
Трубчевськ
Дмитрівськ
Кроми
Сівськ
Новгород-Сіверський
Ямпіль
Глухів
Дмитрієв
Фатеж
Курська губернія
КУРСЬК
Щигри
Тім
Рильськ
Старий Оскіл
Путивль
Суджа
Обоянь
Білопілля
Миропілля
Багатий
Суми
Костянтинів
Ромен
Недригайлів
Глинськ
Лебедин
Хотмизьк
Грайворон
Білгород
Короча
Новий Оскіл
Золочів
Охтирка
Богодухів
Зіньків
Краснокутськ
ХАРКІВ
Чугуїв
Миргород
Опішня
Лубни
Хорол
Решетилівка
Полтава
Горошин
Говтва
Кобеляки
Кременчук
Олександрія
[Новий Крилів—до 1795]
Переволочна
Царичанка
Новомосковськ
[Нова Самар—до 1784]
Беча
Єлизаветград
[Св. Єлизавети—до 1775]
КАТЕРИНОСЛАВ
[Половиця—до 1793, Новоросійськ—у 1797–1802]
Кривий Ріг
о.Хортиця
Олександрівськ
Нікополь
[Микитине—до 1782]
Берислав
[Ґазикерман—до 1774]
Херсон
Перекоп
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
Слобідсько-Українська губернія
Земля Війська Донського
Землянськ
Олим
Яндовище
ВОРОНІЖ
Нижньодівицьк
Воронізька губернія
Старий Оскіл
Урив
Коротояк
Острогозьк
Бобров
Бутурлинівка
Новий Оскіл
Бирюч
Ливенськ
Валуйки
Розсош
Стара Калитва
Павлівськ
Калач
Вовчанськ
[Вовча—до 1776]
Ровеньки
Богучар
Куп'янськ
[Куп'янка—до 1779]
Осинова
Старобільськ
[Стара Біла—до 1797]
Сватова Лучка
Балаклія
Зміїв
Валки
Ізюм
Царебориців
Кремінна
Слов'янськ
[Тор—до 1784]
Барвінкова Стінка
Бахмут
Біловодськ
Митякинська
Нижньочирська
Гундорівська
Кам'янська
Ведерниковська
Роздорська
Тамбовська губернія
Борисоглібськ
Балашов
Саратовська губернія
Новохоперськ
Урюпинська
Мигулинська
Вьошенська
Усть-Медведицька
Земля Війська Чорноморського
ЧЕРКАСЬК
Нахічевань
Таганріг
Азов
[Св. Дмитрія Ростовського—до 1797]
Маріуполь
[Домаха—до 1776]
Єнікале
Керч
Тамань
КАТЕРИНОДАР
(КАРАСУНСЬКИЙ КУТ)
Ставрополь
Анапа
Суджук-Кале
ЧЕРКЕСИ
Арабат
Карасубазар
Феодосія
[Кефе—до 1783]
Старий Крим
Сімферополь
[Акмесджід—до 1784]
Судак
Бахчисарай
Інкерман
Севастополь
[Ахтіяр—до 1784]
Балаклава
Сватоpія
[Ґезлеве—до 1784]
КРИМСЬКІ ТАТАРИ
МОРЕ
0 40 80
кілометрів
© Мапа

ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО ЛИТОВСЬКЕ
(у складі Речі Посполитої)

Підляське воєводство
Берестейське воєводство
Волинське воєводство
Белзьке воєводство
Подільське воєводство
Брацлавське воєводство
Київське воєводство
Чернігівське воєводство

ВОЛОДІННЯ АВСТРІЙСЬКИХ ГАБСБУРҐІВ
ЗАКАРПАТТЯ
БУКОВИНА
ХОТИНЩИНА
(до 1770 р. – безпосередньо до Османської імперії)
МОЛДАВІЯ
(васал Османської імперії)
ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ

Варшава, Прага, Ловіч, Рава, Радом, Кельце, Опатув, Пінчув, Сташув, Судомир, Казімеж, Люблін, Любартів, Володава, Берестя, Кодень, Кобринь, Кам'янець, Пружани, Пинськ, Ратне, Камінь, Любешів, Дубровиця, Давид-Городок, Турів, Мозир, Брягинь, Любеч, Чернігів, Овруч, Чорнобиль, Олевськ, Степань, Ковель, Любомль, Холм, Красностав, Городло, Володимир, Замостя, Щебрешин, Терногород, Сокаль, Торчин, Луцьк, Олика, Рівне, Корець, Зв'ягель, Кропивня, Радомисль, Димер, Козелець, Остер, Ніжин, Межиріччя, Біла, Ломжа, Білосток, Більськ, Пултуськ, Плоцьк, Вовковийськ, Слоним, Ляховичі, Несвиж, Слуцьк, Бобруйськ, Пропойськ, Рогачів, Горваль, Гомель, Річиця, Тарнів, Бохня, Новий Санч, Ряшів, Переворськ, Ярослав, Любачів, Руда-Рожанецька, Белз, Берестечко, Дубно, Острог, Броди, Кременець, Почаїв, Заслав, Полонне, Житомир, Висока Піч, Коростишів, Київ, Васильків, Бориспіль, Бровари, Межигір'я, Яготин, Переяслав, Трипілля, Фастів, Коросно, Перемишль, Сяніко, Городок, Львів, Вуськ, Золочів, Глиняни, Стара Сіль, Самбір, Старий Самбір, Дрогобич, Стебник, Стрий, Жидачів, Бібрка, Демня, Збараж, Старокостянтинів, Любар, Чуднів, Бердичів, Біла Церква, Канів, Сквира, Богуслав, Корсунь, Черкаси, Бардіїв, Пряшів, Смільна, Бережани, Тернопіль, Теребовля, Сатанів, Проскурів, Меджибіж, Хмільник, Літин, Вінниця, Ярмолинці, Бар, Сміла, Звенигородка, Кошиці, Ужгород, Мізунь, Калуш, Галич, Долина, Станіславів, Чортків, Гусятин, Скала, Немирів, Брацлав, Шаторойоуйгей, Чинадієве, Мукачеве, Гвіздець, Заліщики, Коломия, Снятин, Кам'янець, Шаргород, Тульчин, Уманьь, Новомиргород, Торговиця, Архангелогород, Мішкольц, Ніредьгаза, Берегове, Севлюш, Хуст, Косів, Кути, Чернівці, Хотин, Могилів, Бершадь, Ямпіль, Кобилецька Поляна, Довгопілля, Сигіт, Сороки, Дорогой, Ботошань, Сучава, Кимпулунґ (Довгопілля), Сотмарнеметі, Дебрецен (Дебречин), Нодьварод, Зілог, Балта, Богопіль, Орлик

ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ у 1760–70-х рр.

Густота населення (осіб на 1 кв. км)
- менш як 10
- від 10 до 20
- від 20 до 30
- від 30 до 50
- від 50 до 70

Дорогичин, Берестя, Великe князівство литовське (у складі Речі Посполитої), Глухів, Острогозьк, Луцьк, Белз, Львів, Житомир, Київ, Харків, Вінниця, Ужгород, Кам'янець, Хотин, Чернівці, Бахмут, Св. Єлизавети, Січ (Нова), Молдавія (васал Османської імперії), Османська імперія, Кримське ханство (васал Османської імперії), Австрійських Габсбурґів

0 80 кілометрів

© Мапа

Землеволодіння та сільськогосподарська спеціалізація територій
Козацько-старшинське й поміщицьке землеволодіння поряд із дрібними козацькими й селянськими господарствами. Зернове господарство з переважанням озимого жита, технічні культури (льон, коноплі, тютюн), городництво, садівництво; тваринництво — велика рогата худоба, конярство, вівчарство, свинарство, бджільництво
Магнатсько-шляхетське землеволодіння з переважанням кріпосної фільварково-панщинної системи господарювання. Зернове господарство з переважанням жита та вівса, технічні культури (тютюн, хміль, льон); тваринництво — велика рогата худоба, вівчарство
Землі Запоріжжя, що перебували у громадській власності козаків-запорожців, де господарювання велося переважно у зимівниках — багатогалузевих хутірських господарствах. Тваринництво й промисли — велика рогата худоба, конярство, вівчарство, бджолярство, рибальство, мисливство; рільництво (зернові культури), садівництво, городництво
Поміщицьке землеволодіння у Закарпатті поряд з існуванням селянських наділів, що за габсбурзьким маніфестом від 1766 р. надавалися селянам поміщиками з правом викупу у спадкове володіння. Зернове господарство з переважанням пшениці, озимого жита та ячменю, садівництво, городництво; тваринництво — велика рогата худоба, вівчарство
Землі Буковини, де великими землевласниками були бояри молдавського походження та монастирі, а середніми й дрібними — українські шляхтичі й селяни. Зернове господарство з переважанням кукурудзи, вівса, технічні культури (тютюн, коноплі); тваринництво — велика рогата худоба, вівчарство
Гірські райони, характер землеволодіння яких базувався на т. зв. волоському праві. Пасовищне господарство м'ясо-вовнотваринницького напрямку
Землі, що були вилучені російським урядом із козацького землеволодіння й передані військовим поселенцям
Найбільші мануфактури
залізоливарні
селітроварні
солеварні
порохові
зброярські та з виробництва металовиробів
суконні
полотняні
ткацькі
шовкові
шкіряні
склоробні
фаянсові
Ремесла й промисли
Найзначніші реґіони поширення
поташних буд
селітряних варниць
склоробних гут
Торгівля
Найважливіші центри ярмаркової торгівлі
Найважливіші торговельні шляхи
сухопутні
водні
1775 Канали, що їх було збудовано у 2-й пол. XVIII ст. (з датами спорудження)
Політичний поділ подано за станом на 1750 р.
Десна
Брянськ
Карачів
Мглин
Почеп
Сураж
Стародуб
Топаль
Трубчевськ
Сівськ
Новгород-Сіверський
Шостка
ГЛУХІВ
Короп
Кролевець
Рильськ
Путивль
Глушкове
Батурин
Борзна
Білопілля
Суджа
Суми
Ромен
Ряшки
Лебедин
Хотмизьк
Білгород
Короча
Новий Оскіл
Острогозьк
Бирюче
Павлівськ
Стара Мілова
Стара Калитва
Валуйки
Гадяч
Зіньків
Охтирка
Богодухів
Лохвиця
Пирятин
Лубни
Миргород
Хорол
Опішня
Красний Кут
Валки
Харків
Чугуїв
Печеніги
Куп'янка
Осинова
Полтава
Нова Водолага
Сватова Лучка
Балаклія
Ізюм
Бельовська
Городище
Кобеляки
Крилів
Кременчук
Новий Крилів
Цибулів
Переволочна
Маяки
Тор
Бахмут
Нова Самар
Новий Кодак
Старий Кодак
Св. Єлизавети
о.Хортиця
Січ (Нова)
Микитин Ріг
Св. Дмитрія Ростовського
Черкаськ
Таганріг
Азов
Бар'єрні землі
(нейтральна територія між Російською та Османською імперіями у 1711–1774 р.)
Газікерман
(васал Османської імперії)
Ор (Перекоп)
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
Салгир
Керч
Тамань
Гезлеве
Акмесджід
Ескі-Кирим (Старий Крим)
Кефе (Кафа)
БАХЧИСАРАЙ
Судак (Сурож)
Мангуп
(безпосередньо до Османської імперії)
0 40 80
кілометрів
© Мапа

① ОСВІТА, НАУКА, ЛІТЕРАТУРА та МИСТЕЦТВО у 2-й пол. XVII — XVIII ст.

Й. Кондзелевич
С. Яворський
Ф. Прокопович
В. Григорович-Барський
І. Григорович-Барський
Д. Левицький
І. Руткович
Д. Туптало
С. Ковнір
Д. Самойлович
І. Мазепа
Г. Кониський

КИЇВ
ЧЕРНІГІВ
Янівка
Козелець
Низкиничі
Макарів
Вишеньки
Гвоздів
Переяслав
Біла Церква
Яворів
Крехів
Жовква
ЛЬВІВ
Білий Камінь
Почаїв
Кременець
Унів
Успенський собор Лаври
Св. Миколи
Дрогобич
Церква Св. Юра
Кривки
Бучач
Ратуша
Кам'янець
Умань
Ворохта

Межі православних та греко-католицьких єпархій
Територія православних єпархій, підпорядкованих Московському патріархатові
Територія Радівецької православної єпархії, підпорядкованої Молдавській митрополії
КИЇВСЬКА — Назви та осідки православних єпархій
Територія греко-католицьких єпархій, підпорядкованих Київській греко-католицькій митрополії
Територія Мукачівської греко-католицької єпархії
КИЇВСЬКА — Назви та осідки греко-католицьких єпархій

② УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ у середині XVIII ст.

КИЇВСЬКА ЕПАРХІЯ
Слуцьк
БЕРЕСТЕЙСЬКА ЕПАРХІЯ (від 1755)
Берестя
ТУРІВСЬКО-ПИНСЬКА ЕПАРХІЯ
Пинськ
Турів
Холм
ХОЛМСЬКА ЕПАРХІЯ
ВОЛОДИМИРСЬКА ЕПАРХІЯ
Володимир
ЛУЦЬКО-ОСТРОЗЬКА ЕПАРХІЯ
Луцьк
Острог
Овруч
Радомисль
Житомир
Перемишль
ПЕРЕМИСЬКА ЕПАРХІЯ
Львів
ГАЛИЦЬКО-ЛЬВІВСЬКА ЕПАРХІЯ
Галич
МУКАЧІВСЬКА ЕПАРХІЯ
Мукачеве
Кам'янець
Брацлав
РАДІВЕЦЬКА ЕПАРХІЯ
Радівці
Стародуб
ЧЕРНІГІВСЬКА ЕПАРХІЯ
Чернігів
Глухів
Путивль
Курськ
БІЛГОРОДСЬКА ЕПАРХІЯ
Острогозьк
Білгород
Ніжин
Суми
КИЇВСЬКА ЕПАРХІЯ
Київ
Переяслав
Лубни
Полтава
Харків
ЗАПОРІЖЖЯ
ЧОРНОМО

0 80 160
кілометрів
© Мапа

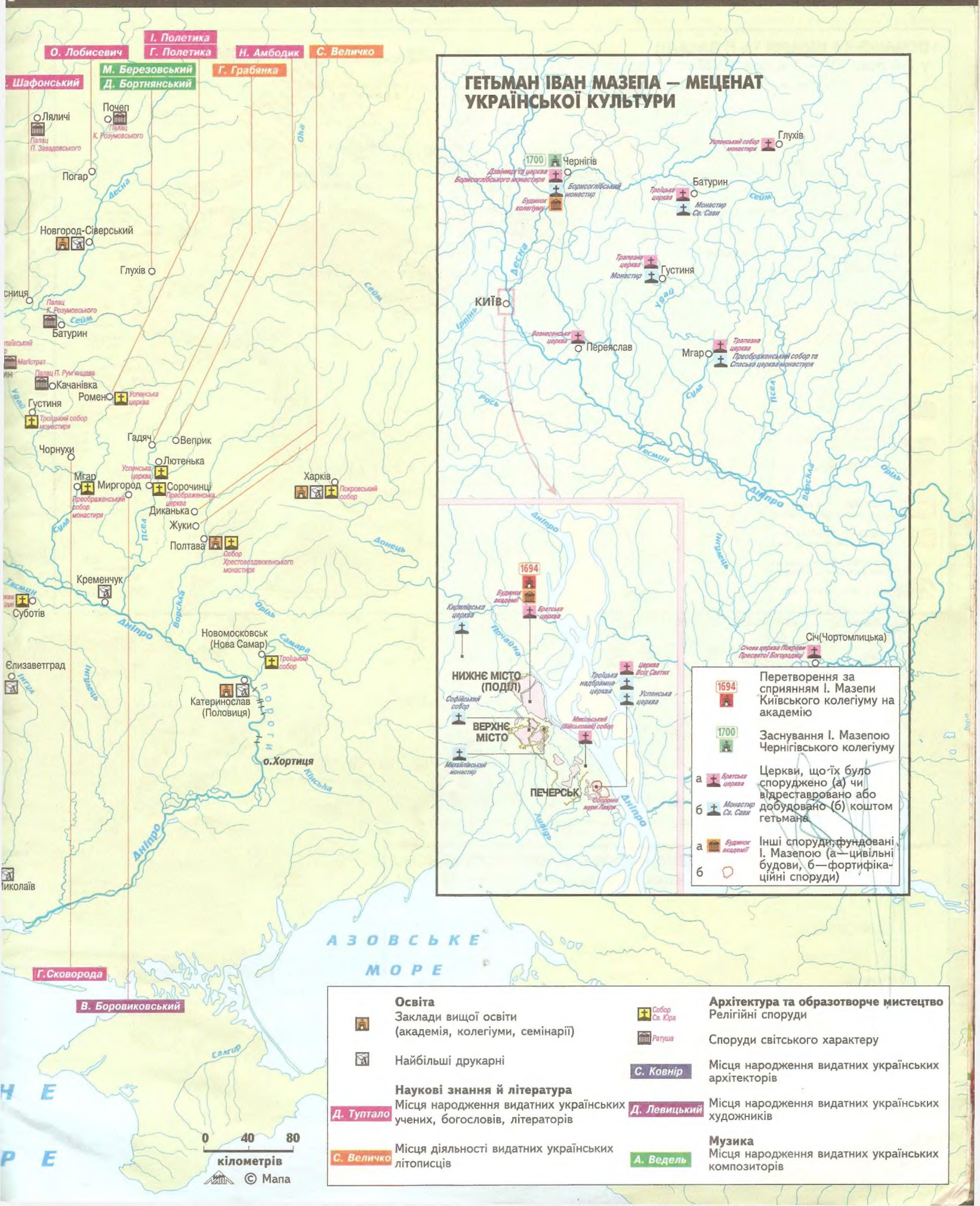
І. Полетика
Г. Полетика
О. Лобисевич
Н. Амбодик
С. Величко
М. Березовський
Д. Бортнянський
Г. Грабянка
Шафонський
Ляличі
Почеп
Погар
Новгород-Сіверський
Глухів
Батурин
Качанівка
Ромен
Густиня
Гадяч
Веприк
Чорнухи
Лютенька
Мгар
Миргород
Сорочинці
Диканька
Жуки
Полтава
Харків
Кременчук
Суботів
Новомосковськ (Нова Самар)
Єлизаветград
Катеринослав (Половиця)
о.Хортиця
Миколаїв
Г.Сковорода
В. Боровиковський
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА – МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
Чернігів
Глухів
Батурин
Густиня
КИЇВ
Переяслав
Мгар
НИЖНЄ МІСТО (ПОДІЛ)
ВЕРХНЄ МІСТО
ПЕЧЕРСЬК
Січ(Чортомлицька)
Перетворення за сприянням І. Мазепи Київського колегіуму на академію
Заснування І. Мазепою Чернігівського колегіуму
Церкви, що їх було споруджено (а) чи відреставровано або добудовано (б) коштом гетьмана
Інші споруди, фундовані І. Мазепою (а—цивільні будови, б—фортифікаційні споруди)
Освіта
Заклади вищої освіти (академія, колегіуми, семінарії)
Найбільші друкарні
Наукові знання й література
Д. Туптало — Місця народження видатних українських учених, богословів, літераторів
С. Величко — Місця діяльності видатних українських літописців
Архітектура та образотворче мистецтво
Релігійні споруди
Споруди світського характеру
С. Ковнір — Місця народження видатних українських архітекторів
Д. Левицький — Місця народження видатних українських художників
Музика
А. Ведель — Місця народження видатних українських композиторів
0 40 80
кілометрів
© Мапа

КРИМСЬКЕ ХАНСТВО у 2-й пол. XVI ст. — 1783 р.

ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ ТА ЇЇ ВАСАЛИ у 2-й пол. XV — 1-й пол. XVIII ст.

Париж, Берн, Мюнхен, Відень, Краків, Львів, Київ, Кам'янець, Немирів, Буда, Яси, Бордо, Авіньйон, Генуя, Флоренція, Венеція, Рим, Неаполь, Барселона, Валенсія, Алжир, Бізерта, Бона, Туніс, Оран, Триполі, Бенґазі, Александрія, Каїр, Дамаск, Єрусалим, Бейрут, Медіна, Мекка, Басра, Багдад, Мосул, Кіркук, Гамадан, Тебріз, Баку, Єреван, Ерзурум, Трабзон, Тбілісі, Поті, Сіноп, Анкара, Конья, Анталья, Ізмір, Афіни, Салоніки, Софія, Бухарест, Білград, Сараєво, Темешвар, Нодьсебен, Єзіо (Очаків), Бахчисарай, Кефе (Кафа), Азак (Азов), Гаджи-Тархан (Астрахань), Річиця, Гомель, Лоїв, Любеч, Козелець, Вишгород, Київ, Борисполь, Трипілля, Богуслав, Лисянка, Звенигородка, Торговиця, Чечерськ

ЗАХІДНЕ ПОДІЛЛЯ 1672; ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА 1672; ЗАПОРІЖЖЯ 1475; КРИМСЬКЕ ХАНСТВО; МОЛДАВІЯ 1456; ЄДИСАН 1526; СЕМИГОРОД 1541; УГОРЩИНА 1541; БУДЖАК 1538; БОЛГАРІЯ; РУМЕЛІЯ; СЕРБІЯ 1459; БОСНІЯ 1483; РЕСП. РАҐУЗА 1526; АЛБАНІЯ 1478; МОРЕЯ 1460; АНАТОЛІЯ; КАРАМАН; КІЛІКІЯ; СИРІЯ 1516; ПАЛЕСТИНА 1516; ЛІВАН 1516; ЄГИПЕТ 1517; ГІДЖАЗ 1517; БАРКА 1521; ТРИПОЛІТАНІЯ 1551; ТУНІС 1574; АЛЖИР 1520; МІНҐРЕЛІЯ 1555; ГРУЗІЯ 1590-1612 1709-1723; ГУРІЯ 1578; ШИРВАН 1578-1607; КАРАБАХ; АЗЕРБАЙДЖАН 1590-1612 1709-1736; ВІРМЕНІЯ 1514; КУРДИСТАН 1515; МЕСОПОТАМІЯ 1516; ЛУРИСТАН 1590-1638 1709-1735; Басра 1546; Перська затока; о. Корсіка; о. Сардінія; о. Сіцілія; о. Родос 1522; о. Кріт 1669; о. Кіпр 1571; Балеарські о-ви; СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ; ЧОРНЕ МОРЕ; КАСПІЙСЬКЕ МОРЕ; ЕГЕЙСЬКЕ МОРЕ; ЧЕРВОНЕ МОРЕ; Дніпро; Дністер; Дунай; Волга; Дон; Сейм; Сула; Десна; Ока; Сіверський Донець; Ріка;

Кримське ханство у середині XVI ст.
Територія Кримського ханства на 1550 р.
Територія Османської імперії та її васалів на 1566 р.
КУБАНСЬКА ОРДА
Місця розселення ногайських орд — васалів Кримського ханства
Татарські шляхи
Територіальні втрати Кримського ханства у 1550-х—1774 рр.
Землі, що у 1552—1557 рр. перейшли до сфери впливу Московської держави і від кін. XVI—поч. XVII ст. були нею інкорпоровані
Землі, що у 1696—1711 рр. були у тимчасовому володінні Московської держави
Нейтральна територія між Російською та Османською імперіями у 1711—1774 рр.
Територіальні зміни у Північному Причорномор'ї за Кючук-Кайнарджійською мировою угодою 1774 р.
Територія незалежного Кримського ханства (1774—1783 рр.)
Кордони Османської імперії
Кордони Російської імперії
Кримські фортеці, що перейшли під російський контроль
Кримське ханство у 1779—1783 рр.
Територія Єдисану, що за мировою угодою 1774 р. відійшла до Кримського ханства а від 1779 р. була знову повернута Османській імперії
1784
Ліквідація Кримського ханства та приєднання його до Російської імперії
МОСКОВСЬКА ДЕРЖАВА
(від 1721 р.- Російська імперія)
ЗАПОРІЖЖЯ
(у 1711-1734 рр.- до Османської імперії, від 1734 р.- до Російської імперії)
ДОНСЬКІ КОЗАКИ
(від 2-ї пол. XVI ст.)
КАЛМИКИ
(від серед. XVIII ст.)
ЧЕРКЕСИ
ЄДИЧКУЛЬСЬКА ОРДА
ДЖАМБУЙЛУЦЬКА ОРДА
КУБАНСЬКА ОРДА
АЗОВСЬКЕ МОРЕ
ЧОРНЕ МОРЕ
Попова Гора
Мглин
Почеп
Стародуб
Трубчевськ
Новгород-Сіверський
ГЛУХІВ
Сосниця
Чернігів
БАТУРИН
Борзна
Конотоп
Путивль
Ніжин
Ічня
Ромен
Прилуки
Лебедин
Гадяч
Лохвиця
Зіньків
Охтирка
Пирятин
Лубни
Миргород
Опішня
Полтава
Переяслав
Трахтемирів
Яготин
Канів
Золотоноша
Хорол
Черкаси
Жовнин
Говтва
Сміла
Городище
Кобеляки
Чигирин
Крилів
Кременчук
Суми
Корона
Білгород
Валуйки
Харків
Чугуїв
Валки
Зміїв
Ізюм
Тор
Вьошки
Митякин
Нова Самар
Новий Кодак
Старий Кодак
Січ (Томаківська)
(1564-1593 рр.)
Січ (Хортицька)
(1552-1558 рр.)
Січ (Чортомлицька)
(1652-1709 рр.)
Січ (Микитинська)
(1628-1652 рр.)
Січ (Нова)
(1734-1775 рр.)
Січ (Базавлуцька)
(1593-1630 рр.)
Січ (Кам'янська)
(1709-1711 рр.)
Мустрідкерман
Ґазікерман
Ісламкерман
(Аслангород)
Мюбареккерман
Січ (Олешківська)
(1711-1734 рр.)
Озю
(Очаків)
Кильбурун
(Кінбурн)
Ор
(Перекоп)
Роздори
(від 1571 р.)
Черкаськ
(від 1583 р.)
Азак
(Азов)
Ачук
Єнікале
Керч
Темрук
Копиль
Тамань
Анапа
Суджук-Кале
Арабат
Ескі-Кирим
(Старий Крим)
Карасубазар
Кефе
(Кафа)
Ґезлеве
Акмесджід
БАХЧИСАРАЙ
1784
Судаґ
(Сурож)
Інкерман
Мангуп
Баликлаґу
Мерефа
Донець
Дон
Кальмуський шлях
Муравський шлях
Ізюмський шлях
Чорний шлях
Кучманський шлях
Дніпро
Сула
Псел
Ворскла
Орель
Самара
Інгул
Інгулець
Вовча
Кальміус
Калитва
Адаг
Манич
Сал
Кубань
Салгир
Альма
Дністер
Прут
Десна
Сейм
Сула
Удай
Сейм
Хопер
Медведиця
Осма
Мокрий Єлань
Тясмин
Рось
Ірпінь
Бурлук
Мерефа
0 40 80
кілометрів
© Мапа

З М І С Т

2—3 УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ у 2-й пол. XVI — 1-й пол. XVII ст.

4—5 ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ у XVI — 1-й пол. XVII ст.

4 УКРАЇНСЬКІ ЛАТИФУНДІЇ ПОЛЬСЬКИХ та СПОЛЬЩЕНИХ УКРАЇНСЬКИХ МАГНАТІВ на зламі XVI і XVII ст.
5 ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВОЄВОДСТВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

6—7 КОЗАЦЬКІ ПОВСТАННЯ ПРОТИ ПОЛЬЩІ наприкінці XVI ст. та у 20—30-і рр. XVII ст.

6 ПІД ПРОВОДОМ К. КОСИНСЬКОГО (1591—1593 рр.)
6 ПІД ПРОВОДОМ С. НАЛИВАЙКА (1594—1596 рр.)
7 ПІД ПРОВОДОМ М. ЖМАЙЛА (1625 р.), Т. ФЕДОРОВИЧА (1630 р.) та І. СУЛИМИ (1635 р.)
7 ПІД ПРОВОДОМ П. БУТА (1637 р.) та Я. ОСТРЯНИНА (1638 р.)

8—9 КУЛЬТУРА та ЦЕРКВА в УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ у XVI — 1-й пол. XVII ст.

9 ПРАВОСЛАВНА КИЇВСЬКА МИТРОПОЛІЯ (2-а пол. XV—XVI ст.)
9 МОНАСТИРІ КИЄВА (XV—XVI ст.)

10—11 КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА ЗА ГЕТЬМАНА БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (1648 — 1657 рр.)

12—15 ПОЛІТИЧНА АВТОНОМІЯ УКРАЇНИ (2-а пол. XVII ст. — 1783 р.)

12 ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ІВАНА ВИГОВСЬКОГО (1657—1659 рр.)
13 ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ПЕТРА ДОРОШЕНКА (1665—1676 рр.)
14 ГЕТЬМАНСЬКА УКРАЇНА ЗА ІВАНА МАЗЕПИ (1687—1709 рр.)
15 ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА КИРИЛА РОЗУМОВСЬКОГО (1750—1764 рр.). ЛІКВІДАЦІЯ ЦАРИЗМОМ АВТОНОМНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ (1765—1782 рр.)

16—19 ЗАПОРІЗЬКА СІЧ

16—17 ЗАПОРІЖЖЯ у 2-й пол. XVI — 1-й пол. XVII ст.
17 ЗАПОРІЖЖЯ у 2-й пол. XVII — 1-й третині XVIII ст.
17 ДНІПРОВІ ПОРОГИ. РОЗТАШУВАННЯ СІЧІ У РІЗНІ ПЕРІОДИ ЇЇ ІСНУВАННЯ
18—19 ЗАПОРІЖЖЯ В ЧАСИ НОВОЇ СІЧІ (1734—1775 рр.). УКРАЇНСЬКІ КОЗАЦЬКІ ФОРМУВАННЯ ПІСЛЯ ЛІКВІДАЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ
19 ПОСЕЛЕННЯ ЗАПОРОЖЦІВ У АВСТРІЙСЬКИХ ТА ТУРЕЦЬКИХ ВОЛОДІННЯХ
19 ЗЕМЛІ ЧОРНОМОРСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКА (1792—1860 рр.)

20—21 УКРАЇНСЬКА КОЛОНІЗАЦІЯ ДИКОГО ПОЛЯ (2-а пол. XVII — XVIII ст.). СЛОБІДСЬКА УКРАЇНА

22—23 КОЗАЦЬКО-СЕЛЯНСЬКІ РУХИ В УКРАЇНІ в серед. та у 2-й пол. XVIII ст.

22 РУХ ОПРИШКІВ у серед. XVIII ст.
23 ГАЙДАМАЦЬКЕ ПОВСТАННЯ 1768 р. ПІД ПРОВОДОМ М. ЗАЛІЗНЯКА ("КОЛІЇВЩИНА")

24—25 УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ наприкінці XVIII ст.

24 ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПЕРЕРОЗПОДІЛ УКРАЇНСЬКИХ та СУМІЖНИХ ЗЕМЕЛЬ наприкінці XVIII ст.

26—27 ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ у 2-й пол. XVIII ст.

26 ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ у 1760—70-х рр.

28—29 КУЛЬТУРА та ЦЕРКВА в УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ у 2-й пол. XVII—XVIII ст.

28 УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ у середині XVIII ст.
29 ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА — МЕЦЕНАТ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

30—31 КРИМСЬКЕ ХАНСТВО у 2-й пол. XVI ст. — 1783 р.

30 ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ ТА ЇЇ ВАСАЛИ у 2-й пол. XV — 1-й пол. XVIII ст.
30 ПІВОСТРІВНА ЧАСТИНА КРИМСЬКОГО ХАНСТВА в останні роки його існування (1774—1783 рр.)